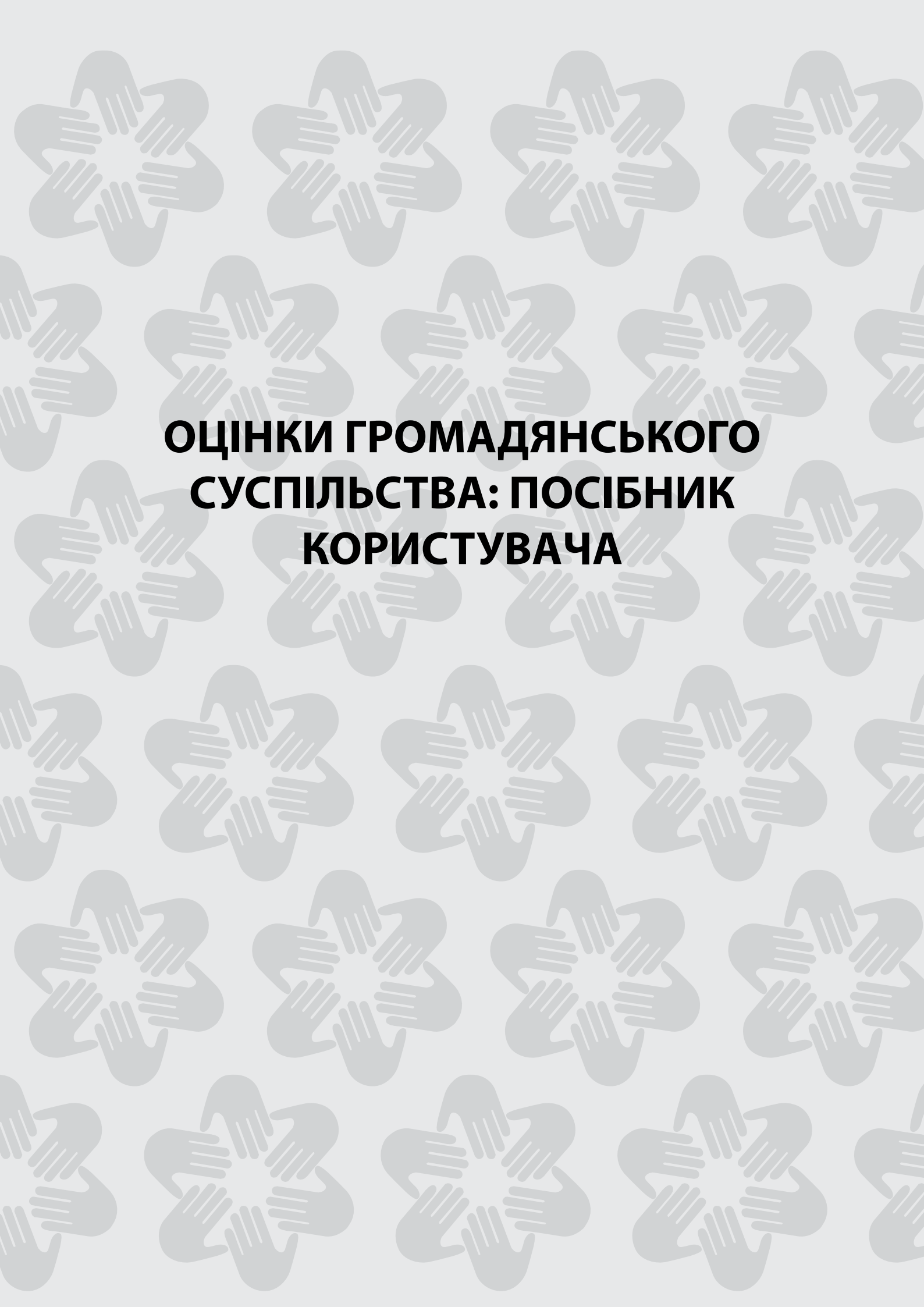

ОЦІНКИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ПОСІБНИК КОРИСТУВАЧА

The background of the page is a repeating pattern of stylized hands. Each hand is a simple outline with fingers spread, and they are arranged in a circular pattern to form a five-pointed star. The hands are light gray, and the pattern is consistent across the entire page.

**ОЦІНКИ ГРОМАДЯНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА: ПОСІБНИК
КОРИСТУВАЧА**

ОЦІНКИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ПОСІБНИК КОРИСТУВАЧА

Авторське право © 2010 ПРООН. Всі права захищені.
За інформацією щодо можливості використання цього документа
прохання звертатись до Центру врядування ПРООН в Осло.

Дизайн обкладинки та оформлення – Keen Media Co., Ltd.

Програма розвитку ООН
Центр врядування в Осло
Група демократичного врядування
Бюро політики розвитку
Inkognitogata 37
0256 Oslo
Norway

Відділення громадянського суспільства
Бюро партнерств
Two United Nations Plaza
DC2-2607
New York, N.Y. 10017
United States

ПЕРШЕ ВИДАННЯ – листопад 2010 р.

Передмова

Урядові структури дедалі більше сприймають організації громадянського суспільства (ОГС) як політичних партнерів та посередників, які сприяють участі громадськості та представництву меншин та уразливих груп у процесах прийняття рішень. На сьогодні провідна роль ОГС визнається та наголошується у багатьох міжнародних угодах, таких, наприклад, як Паризька декларація та Аккський план дій з ефективності допомоги. Але водночас висловлюються також і застереження – і висловлюються вони не лише урядовими структурами – щодо підзвітності ОГС та їхньої спроможності досягати результатів та справляти вплив.

Відповідно, не лише серед донорів, урядів та спеціалістів-практиків у сфері розвитку, а й серед багатьох ОГС – від великих міжнародних неурядових організацій до організацій рівня місцевих спільнот – зростають зацікавленість та попит на практичний інструментарій для оцінювання їхньої діяльності та спроможності досягати результатів і забезпечувати підзвітність для своєї бази підтримки.

Публікація «Оцінки громадянського суспільства: посібник користувача» – це спроба ПРООН дати відповідь на таке зростання попиту, особливо щодо процедур оцінювання, в яких провідну роль відіграють ОГС та національний рівень. У документі наводиться системний, але водночас доволі зрозумілий огляд існуючого інструментарію оцінювання громадянського суспільства, методологій та джерел інформації. Починаючи з 2003 р. Центр врядування ПРООН в Осло підтримує національні ініціативи у сфері моніторингу та оцінки врядування, і цей посібник є складовою серії публікацій, які допомагають користувачам розібратись у безлічі інструментів оцінювання (див. портал оцінки врядування www.gaportal.org).

З точки зору ПРООН, цінність та ефективність таких оцінок залежать від того, якою мірою вони зміцнюють наші зусилля з метою допомогти громадянам та ОГС забезпечувати не лише підзвітність урядових структур, а й свою підзвітність. Допомагаючи ОГС визначати слабкі місця у громадянському суспільстві та в його організаціях, оцінки громадянського суспільства можуть допомогти підсилити громадянське суспільство та зробити його ефективною силою у розбудові відповідальних та чутливих систем врядування. Зрозуміло, що оцінювання – це лише один із багатьох факторів, адже ключовим фактором є правова база, що забезпечує захист та сприяє розвитку потужного громадянського суспільства, яке взаємодіє з урядом та спонукає до проведення реформ.

Ця публікація є результатом спільних зусиль Центру врядування в Осло, який виконує провідну програму ПРООН у сфері національних оцінок врядування, та Відділення громадянського суспільства Бюро партнерств, що надає підтримку представництвам ПРООН у країнах для реалізації міждержавної стратегії ПРООН, спрямованої на зміцнення громадянського суспільства та залучення громадськості.

Ми сподіваємось, що цей посібник надасть користувачу необхідну інформацію про різні інструменти оцінки, про їхні переваги та можливі недоліки, пов'язані з їх застосуванням. Ми також хотіли б, щоб ця публікація допомогла місцевим, національним та міждержавним ОГС у розробці адекватного інструментарію для підвищення їхньої підзвітності, з одночасним посиленням їхньої ролі у підвищенні підзвітності національних систем врядування.

Б'йорн Фоерде

Директор Центру врядування ООН в Осло
Група демократичного врядування
Бюро політики розвитку

Бхараті Садасівам

в.о. директора
Відділення громадянського суспільства
Бюро партнерств

Подяки

Автор

Сара Репуччі

Редакційна колегія

Беньям Гебрезгі

Марі Лаберже

Йоахім Нахем

Бхараті Садасівам

Джон Семюел

Подяки

Хочемо скласти подяку нашим колегам з ПРООН за їхній внесок до публікації та редагування, це – Сара Лістер, Паавані Редді, Данае Ісса (Центр врядування в Осло), Рамасвами Сударшан (Регіональний центр у Бангкоку), Міріам Мендес Монтальво (Група демократичного врядування), Чітозе Ногучі, Магда Кованна, Цегайє Лемма (Група зміцнення потенціалу, Бюро розвитку), Ернесто Баутістата та Чармін Родрігес (Тихоокеанський центр), Мікаела Леднова і Весна Сіпрус (Братиславський регіональний центр) та Дагмар Шумахер (Волонтери ООН).

Хоча неможливо назвати всіх, але ми хотіли б також щиро подякувати всім нашим партнерам за їхній цінний внесок, це – Меган Хеддок (Університет Джонса Гопкінса), Джекоб М. Маті (CIVICUS), Джеф Тіндвата і Лорен Куніс (Світовий банк), Ерік Рікард (USAID), Жаклін Вуд (CIDA), Маттіас Джонсджо (SIDA), Майкл Бергманн (AusAID), Елена Волпі (Європейська Комісія), Памела Джавад (GTZ), Набіла Хамза (FFF), Дуглас Рутзен (ICNL) та Джуліана Тіллема (Рада фондів Міннесоти), які щедро поділились з нами своїм часом, зробили свій внесок у підготовку публікації та надали для посібника додатковий інструментарій оцінки.

Крім того, ПРООН висловлює вдячність своїм партнерам з урядових структур та громадянського суспільства, які проводили роботу, про яку йдеться у цьому посібнику користувача, та іншим чином підтримували ініціативи, що сприяють кращому розумінню громадянського суспільства.

Зміст

Передмова	3
Подяки	5
Як користуватись посібником	9
На кого розраховано посібник	9
Критерії для відбору джерел індикаторів для посібника	9
Що таке громадянське суспільство?	9
1. Оцінка громадянського суспільства	12
Що ми розуміємо під оцінкою громадянського суспільства?	12
Чому необхідно оцінювати громадянське суспільство?	12
Як використовують оцінки громадянського суспільства?	16
2. Наявний інструментарій оцінки	18
Оцінки сектора громадянського суспільства	18
Оцінка окремих ОГС	23
3. Сучасні тенденції оцінок громадянського суспільства	29
Існує постійний інтерес до оцінок громадянського суспільства	29
Поширюється самостійна оцінка	29
Ключові виміри оцінки – потенціал та залучення	29
Багато оцінок не потребують суттєвих витрат	32
Інструмент оцінки можна адаптувати до конкретного контексту	34
Є прогрес у сфері гендера та бідності, та простір для поліпшення залишається	34
Існує ніша для оцінок місцевої розробки	36
Результати оцінок можна було б застосовувати ширше	37
Оцінки рідко проводять повторно, щоб відслідковувати результати з часом	37
Недостатня участь	38
В оцінках рідко розглядається прийняття програмних рішень	38
Рекомендації для розробки ефективних оцінок	39
4. Проведення оцінки громадянського суспільства	41
Як вибрати метод оцінки	41
Удосконалення існуючих методів	44
Подолання перешкод	45
Огляд джерел	48
Методи оцінювання громадянського суспільства	50
Джерела інформації	72

Як користуватись посібником

Цей посібник складається із двох частин. У першій частині наводяться вказівки для користувачів оцінок громадянського суспільства, проілюстровані конкретними прикладами. До уваги читачів пропонуються такі розділи:

1. Оцінка громадянського суспільства.
2. Наявний інструментарій оцінки.
3. Сучасні тенденції у сфері оцінки громадянського суспільства.
4. Проведення оцінки громадянського суспільства.

Друга частина публікації – це огляд джерел інформації, який знайомить читачів із особливостями доступних на сьогодні методів для проведення оцінок громадянського суспільства, включаючи стислий опис методологій, деякі деталі змісту та проблеми, пов'язані із застосуванням цих методів. У цій частині також розглядаються джерела інформації про виконані оцінки, результати яких вже були оприлюднені. Наведений розгляд інструментарію оцінювання громадянського суспільства та методологій дає загальне уявлення про наявні підходи у цій сфері. Тож цією публікацією можна скористатись як ресурсним джерелом для розробки нового інструментарію оцінювання або для адаптації існуючих підходів до конкретних потреб користувачів. Посібник підготує користувачів до самостійного ознайомлення з природою оцінок громадянського суспільства та до самостійного проведення таких оцінювань. Усі методи, що згадуються в публікації, включено до огляду джерел, крім того, для кожного методу наведено посилання на джерело інформації.

На кого розраховано посібник

Посібник розраховано на неспеціалістів. Це означає, що його користувачам потрібна лише певна загальна підготовка. На допомогу читачам ми вдаємося лише до найпростішої термінології.

Для оцінки громадянського суспільства можна скористатись статистикою та статистичними методами. Пропонована публікація не є статистичним підручником і, відповідно, статистичні методи у цьому посібнику не розглядаються. Також ми не пропонуємо жодних нових індикаторів або методів, оскільки приділяємо увагу лише індикаторам, що вже існують.

Критерії для відбору джерел індикаторів для посібника

Огляд джерел у другій частині публікації містить посилання лише на загальнодоступну інформацію. Це означає, що користувач може відвідати сайти розробників, щоб знайти більш детальну інформацію про відповідне джерело. Водночас вводимо також і окремі методи оцінювання, для яких повна методологія не наводиться, але вони мають інші цікаві особливості.

Для внесення до посібника ми відбирали джерела індикаторів, що відповідають таким критеріям:

- Вони розроблені для безпосереднього оцінювання організацій громадянського суспільства (ОГС) взагалі або ж неурядових організацій (НУО) зокрема; не внесено

методи оцінювання для інших окремих типів громадянського суспільства або для інших секторів.

- Самі методи або дані для них є загальнодоступними.
- Вони ґрунтуються на методах, що їх можна застосовувати у різних контекстах або ж їх можна адаптувати.
- Вони доступні у мережі Інтернет, доступні безкоштовно та викладені однією із найпоширеніших мов.

Усі джерела, на які є посилання у першій частині посібника, включено також і до огляду джерел. Водночас деякі джерела подають оцінки громадянського суспільства, якими можна скористатись лише у певному обмеженому контексті, проте вони можуть не відповідати всім наведеним вище критеріям. Для тих джерел, що можуть бути недоступними для громадськості або ж містити певну додаткову інформацію, наводяться лише назви та посилання на сайти.

Що таке громадянське суспільство?

Агентства розвитку, міжнародні організації та наукові інститути наводять різні визначення громадянського суспільства. Крім того, методи оцінювання, наведені в огляді джерел цієї публікації, розроблялися виходячи з різного розуміння громадянського суспільства. Для цілей цього посібника поняття «громадянське суспільство» охоплює всі наведені нижче визначення. Ці визначення цитуються у багатьох джерелах, що розглядаються у публікації.

Визначення:

«Громадська думка та підзвітність: Міждержавна стратегія ПРООН для зміцнення громадянського суспільства та участі громадськості», ПРООН

Громадянське суспільство – це сфера добровільних колективних дій задля спільних інтересів, цілей і цінностей, які відрізняються від інтересів, цілей та цінностей родин, державних та прибуткових інституцій. Термін «громадянське суспільство» включає повний діапазон формальних та неформальних організацій, які не належать до державного та ринкового секторів, включаючи соціальні рухи, волонтерські організації, організації з масовим членством, релігійні групи, НУО та організації рівня спільнот, а також спільноти та громадян, що діють окремо та колективно.

«Що таке громадянське суспільство?», Лондонська школа економіки¹

Громадянське суспільство – це сфера непримусових колективних дій задля спільних інтересів, цілей та цінностей. Теоретично, його інституційні форми відрізняються від таких для держави, сім'ї та ринку, але на практиці межі між державою, громадянським суспільством, родиною та ринком часто ускладнені, розмиті та умовні. Громадянське суспільство зазвичай охоплює середовище, оточення та інституційні форми, залежно від рівня формалізації, незалежності та потенціалу.

«Оцінка стану громадянського суспільства: Інструментарій для індексу громадянського суспільства CIVICUS (CSI)», CIVICUS

¹ www.lse.ac.uk/collections/CCS/what_is_civil_society.htm .

Громадянське суспільство – це простір за межами родини, держави та ринку, який створюється окремими та колективними діями, організаціями та інститутами для просування спільних інтересів.

«Громадянське суспільство: Визначення та підходи», Джон Кейн

Громадянське суспільство – це сфера соціального життя – ринковий обмін, благодійні групи, клуби та добровільні асоціації, незалежні церкви та видавництва, які інституційно відокремлені від територіальних державних інститутів.

«Що ж це воно таке – «громадянське суспільство»?», Ніра Чандхоук

Громадянське суспільство можна розглядати як частину суспільства, де люди як громадяни-правноосіб зустрічаються для обговорення та діалогу з політичних питань.

«Порівняльний проект неприбуткового сектора, методологія та джерела даних», Університет Джонса Гопкінса, Центр дослідження громадянського суспільства

Організація громадянського суспільства – це установа, яка є:

- Організованою, тобто певною мірою інституціоналізованою.
- Приватною, тобто інституційно відокремленою від держави.
- Не пов'язаною з розподілом прибутків, тобто вона не розподіляє отриманий прибуток між власниками або менеджерами.
- Самостійною в управлінні, тобто спроможною контролювати свою діяльність.
- Добровільною, тобто має високий рівень добровільної участі.

«Кенійські стандарти ОГС», PEN, Кенія

Організації громадянського суспільства:

- керуються цінностями, пов'язаними з бажанням покращити життя людей;
- мають елементи добровільності (такі як об'єднання за вільним вибором, добровільні витрати часу або грошей);
- мають приватне та незалежне управління;
- є неприбутковими (тобто не займаються розподілом прибутків між персоналом та/або акціонерами);
- мають чітко визначені та задекларовані громадські цілі, за які вони відповідають;
- є формально утвореними згідно із законом та мають прийнятну індивідуальність, що відповідає загальній культурі і традиціям країни.

1. Оцінка громадянського суспільства

Що ми розуміємо під оцінкою громадянського суспільства?

Для цілей цієї публікації «оцінка громадянського суспільства» – це процес визначення та аналізу контекстного та організаційного вимірів ОГС на підставі низки принципів, індикаторів та іншої інформації (див. вставку 1). Такі оцінювання можуть проводитись за ініціативою різних сторін, включаючи урядові структури, донорів, дослідні установи, міжурядові організації, або ж самі мережі чи організації громадянського суспільства (див. вставку 2).

Оцінки можуть мати загальний характер, коли оцінюють контексти та сферу громадянського суспільства стосовно державного та ринкового секторів, або ж вони можуть бути конкретними і приділяти головну увагу тому чи іншому сегменту громадянського суспільства. У посібнику ми розглядаємо дві головні категорії оцінок громадянського суспільства:

- оцінка сектора громадянського суспільства в цілому;
- оцінка окремої ОГС. Це може бути або зовнішнє оцінювання, що його проводять донори, університети, міжурядові організації, інші ОГС чи інші сторони, або ж це може бути самооцінювання.

Різниця між цими категоріями більш детально розглядається у розділі «Існуючий інструментарій оцінки»².

У цьому посібнику не розглядаються оцінки окремих типів діяльності громадянського суспільства. Не розглядаються також і методи оцінювання, в яких приділено увагу винятково впливу. Замість цього головну увагу звернено більш поглибленій оцінці організаційного аспекту ОГС та їхнього оточення³.

Цілі оцінок громадянського суспільства можуть бути різними, залежно від інтересів та потреб сторін, що проводять ці оцінювання. Наприклад, місцеві ОГС можуть проводити самооцінювання, щоб підвищити свій імідж в очах груп підтримки. У таблиці 1 наведено різні цілі оцінок громадянського суспільства, що їх проводять різні сторони.

² Альтернативу традиційним уявленням про громадянське суспільство пропонує проект «Зміни, зініційовані громадянами» Міжнародного інституту соціальних досліджень. У рамках цього проекту виявлено неспроможність державних структур і ринку, а також ОГС досягти змін та більше приділено увагу ролі громадян у громадянському суспільстві. Крім того, критикується неспроможність доступних методів оцінювання вийти за межі ОГС. Див. більш детальну інформацію про цей проект на сайті www.iss.nl/Portals/Civic-Driven-Change-Initiative.

³ Важливо зауважити, що окремі методи, які розглядаються в огляді джерел, дійсно спрямовані на оцінювання громадянського суспільства у ширшому сенсі, виходячи за межі зареєстрованих ОГС. Відповідно, у посібнику на ці методи посилаються як на «оцінки громадянського суспільства» на відміну від «оцінок ОГС».

Чому необхідно оцінювати громадянське суспільство?

Оцінка громадянського суспільства може бути важливою з кількох причин:

1. *Оцінки дають змогу ОГС поліпшити якість своєї діяльності та показати результати.*

Якщо слабкі місця сектора ОГС чітко не визначені, то вирішити пов'язані з ними проблеми неможливо. Тому оцінки є критично важливими для виявлення того, що саме необхідно поліпшити для більшої ефективності громадянського суспільства. Оцінки ОГС можуть допомогти визначити, як приймаються програмні рішення та чи враховуються думки бенефіціарів під час розробки й реалізації програм.

Вставка 1. Звідки беруться стандарти?

У кожному методі оцінювання застосовується свій набір стандартів для оцінки громадянського суспільства, і кожний такий набір отримують по-різному. У більшості методів (наприклад, у «Контрольному переліку законодавства про ОГС») виходять із переглянутих міжнародних стандартів. Деякі інші (приміром, «Індекс громадянського суспільства» – CSI) були розроблені самими ОГС під час консультацій. Деякі методи (наприклад, «Самооцінювання підзвітності») виходять із чинної правової бази на рівні країни. Кожен набір стандартів може застосовуватись у відповідному контексті, залежно від цілей методу.

Концепції щодо громадянського суспільства та його оцінки часто критикуються, особливо у країнах з історичним та культурним контекстами, які дуже суттєво відрізняються від країн Західної Європи та Північної Америки. Наприклад, д-р. Амаді Канділ, виконавчий директор Арабської мережі НУО (Єгипет) висловлює сумнів, що навіть самі концепції, якими користуються для оцінки громадянського суспільства, підходять для Арабського регіону: «...Варто запитати себе, чи зможуть працювати в арабських реаліях ці (західні) концепції та теорії, які розроблялись в особливому економічному (капіталістичному, ліберальному), політичному (демократичному) та соціально-культурних контекстах (культурі суспільства)»⁴. Вона також висловлює побоювання, що іноземна природа цих ідей та їхня можлива непридатність може бути критично важливим фактором у відчуженні еліти (див. вставку 8).

Більшість міжнародних стандартів розроблялись під час консультацій у дуже різних культурних контекстах. Незважаючи на це, важливо пам'ятати, що загального консенсусу не існує. Крім того, розуміння підзвітності залежить від суспільних норм, які певною мірою визначають права та обов'язки ОГС. Це справедливо і для саморегулювання ОГС (див. нижче «Самооцінювання ОГС»).

⁴ Dr. Amani Kandil, «A critical review of the literature about the Arab civil society», доповідь про дослідження для Регіональної конференції з дослідження організацій громадянського суспільства, Фондація для майбутнього, 26 – 28 січня 2010 р.

Таблиця 1. Цілі оцінки громадянського суспільства залежно від організації-виконавців

Організація-виконавець	Цілі
Місцеві ОГС	Підвищення рівня законності та довіри з боку груп підтримки або інших ОГС, намагання отримати акредитацію, просування змін
Міжнародні ОГС	Підвищення рівня інформованості, інформаційна підтримка для утворення партнерства з місцевими ОГС, просування змін
Донори та міжурядові організації	Інформаційна підтримка для прийняття рішень щодо фінансування, моніторинг результатів проектів, утворення стратегічних партнерств з ОГС
Наукові інститути та дослідники	Вивчення ситуації, визначення тенденцій
Урядові та інші державні структури	Поліпшення взаємодії з громадянським суспільством у таких питаннях, як прийняття політичних рішень та надання послуг

Вставка 2. Відігравати провідну роль чи ні

Оцінки громадянського суспільства здебільшого належать до двох категорій: такі, у проведенні яких ОГС відіграють провідну роль, і такі, у проведенні яких вони провідної ролі не відіграють. В останньому випадку ОГС зазвичай все ж залишаються головними зацікавленими сторонами, з ними можуть консультиватись, вони можуть брати участь у зборі даних або ж можуть відігравати якусь іншу роль, окрім керівної.

Головними ініціаторами проведення оцінок залишаються донори. Оцінки, що проводяться під керівництвом донорів, охоплюють таку ж тематику, що й оцінки, в яких провідну роль відіграють ОГС, але вони більше схильні відображати пріоритети міжнародної спільноти, аніж ОГС. Наприклад, оцінки донорів можуть приділяти більше уваги використанню наданого майна (такого як протимоскітні сітки або лікарські препарати) або ж досягненню рівня встановлених наглядовими органами донорів або законодавством стандартів, ніж місії та цілям самих ОГС. В екстремальних випадках донорська оцінка може відволікати увагу та ресурси від цілей самих ОГС¹. Методам, якими користуються донори, також притаманна менша прозорість – їх часто не оприлюднюють і рідко розробляють у рамках процесів на основі участі. За методами з провідною роллю ОГС – з їхньою відкритістю та акценті на участі – оцінювання значно корисніше.

З іншого боку, донори скоріше, ніж ОГС, враховуватимуть міжнародні стандарти, такі як Цілі розвитку тисячоліття ЦРТ. Оцінки з провідною роллю донорів більш послідовно приділяють увагу таким питанням, як гендер (ЦРТ номер 3) та бідність (ЦРТ номер 1). Крім того, оскільки такі оцінки зазвичай проводяться з належним фінансуванням, вони можуть бути більш комплексними.

На практиці, оцінки з провідною роллю ОГС дають цим ОГС більше можливостей навчатись під час оцінювання та використовувати отримані результати (див. також «Рекомендації для розробки ефективних оцінок»). Це збільшує ймовірність поліпшення діяльності та підсилення впливу у майбутньому. Таким чином, участь ОГС у процесі оцінювання є дуже важливою для її актуальності, адекватності та практичності. Крім того, оскільки ОГС часто виступають від імені найрізноманітніших груп у суспільстві, то їхні оцінки охоплюватимуть ширше коло інтересів.

¹Див.: Lisa Jordan, «Mechanisms for NGO Accountability», Global Public Policy Institute research paper, 2005.

Оцінки дають змогу організації вдосконалити планування та поліпшити свою загальну діяльність. Отримані результати можуть також стати відправною точкою для розробки майбутніх програм та заходів.

Результати оцінок можуть також слугувати доказами для відповідей на запити урядових структур і громадськості щодо програмних рішень та використання коштів. ОГС часто стикаються з труднощами у визначенні результатів проведених заходів та у виявленні свого впливу (див. нижче «Подолання перешкод»); і оцінювання – це головний засіб виправлення ситуації у разі відсутності такої інформації. Крім того, оцінювання може допомогти ОГС визначити, чи відповідає їй діяльність місії організації, підсилюючи таким чином її ефективність. У позитивних результатах зацікавлені і донори, які контролюють проекти та організації, що отримують від них фінансування.

2. Оцінки поліпшують підзвітність ОГС, внутрішнє управління та законність.

Протягом кількох останніх десятиріч розміри ОГС, їхня кількість, масштаби діяльності та впливовість радикально зросли⁵. Таке зростання викликає цілком зрозумілі запитання щодо їхньої законності, прозорості та підзвітності.

Оцінки дають змогу перевіряти діяльність ОГС на рівні таких самих стандартів, яких вони вимагають для урядових структур. Навіть якщо результати оцінки свідчать про ті чи інші недоліки, вже сам процес проведення оцінки та оприлюднення її результатів підсилює підзвітність та законність організації і поліпшує її сприйняття громадськістю. Програми сертифікації громадянського суспільства дають додатковий позитивний ефект – вони дозволяють отримати визнання з боку зовнішніх сторін.

⁵ Наприклад, у 2007 р. у сфері розвитку та гуманітарної допомоги ОГС проводили роботи вартістю 12 – 15 млрд доларів США, або 12 – 15% від загальної закордонної допомоги для цілей розвитку, що була виділена у тому році (джерело: база даних ОЕСР-КДР).

Перевірки мають суттєве значення, оскільки недовіра до громадянського суспільства може послабити підтримку того реального внеску, зробленого ОГС у політичній та громадській сферах. Якщо донор відмовляється від фінансової підтримки через побоювання корупції, то ОГС може припинити свою діяльність. Якщо уряд відхиляє правозахисні ініціативи ОГС через те, що така ОГС не має своєї внутрішньої структури управління, то може виникнути загроза для всієї програми. На сприйняття ОГС громадськістю можуть негативно впливати свари або необґрунтовані упередження, яких можна було б уникнути, зробивши внутрішні процеси ОГС відкритими.

3. Вже сам процес оцінки може употужнити громадянське суспільство.

Вивчення питань проведення оцінки часто приводить до зміцнення потенціалу ОГС у сфері проведення досліджень та розповсюдження результатів, а також проведення заходів на основі об'єктивної інформації. Оцінки можуть також активізувати розвиток зв'язків між різними ОГС, що сприяє співпраці та взаємній підтримці.

Крім того, якщо у проведенні оцінки ОГС відіграє провідну роль, то це відкриває для організації можливість визначити відповідні потреби, виходячи зі своїх інтересів, замість того, щоб залишати це питання на розсуд інших сторін, цілі та інтереси яких можуть не збігатись. Завдяки проведенню оцінки ОГС отримує інформацію про стан громадянського суспільства, про його роль у державному управлінні та у сфері розвитку й у такий спосіб, що не загрожує незалежності організації.

4. Оцінки можуть сприяти поліпшенню умов для громадянського суспільства.

Оцінки середовища, в якому функціонує громадянське суспільство, можуть дозволити отримати цінну інформацію про зовнішні проблеми, з якими стикаються ОГС, такі як слабка підтримка громадськості або ж антагоністичний режим. Ці результати можна також використати, щоб допомогти у розробленні стратегій для поліпшення умов існування, підтримки зміцнення ОГС, а також для підвищення рівня інформованості. Зокрема, багатосторонні донори зацікавлені у проведенні оцінок для визначення типу необхідних заходів втручання та потенційних партнерств. Це відповідає положенням Паризької декларації, які вимагають від донорів спрямованості на створення сприятливих умов для громадянського суспільства.

Як використовують оцінки громадянського суспільства?

Оцінки громадянського суспільства проводились і використовувались у багатьох країнах світу. Деякі наслідки оцінок наведено в таблиці 2.

Таблиця 2. Приклади наслідків оцінок громадянського суспільства

Країна	Наслідки	Опис
Японія	Зміна законодавства	Результати проекту Університету Джонса Гопкінса «Порівняльній проект неприбуткового сектора» були використані для просування суттєво нового законодавства про неприбуткові організації в Японії. Цей закон передбачає механізм, що дозволяє отримати законний статус неприбутковим організаціям, які в Японії раніше не визнавались

Країна	Наслідки	Опис
Йорданія	Зміцнення потенціалу малих ОГС більш потужною партнерською ОГС	За допомогою індексу громадянського суспільства CIVICUS були виявлені слабкі місця у структурі та функціонуванні ОГС. У результаті в Йорданії була проведена програма підготовки, спрямована головним чином на зміцнення потенціалу ОГС з метою підвищення ефективності роботи їхнього керівництва та персоналу. Дослідний центр Al Urdun Al Jadid ініціював проведення проекту «Дні навчання» з питань впливу на державну політику, підготовки з питань адвокації, партнерства та інших ключових аспектів зміцнення громадянського суспільства
Європейський Союз	Зміни у прийнятті політичних рішень	Європейська комісія проголосила 2011 р. «Європейським роком волонтерства» – певною мірою це рішення було прийняте у відповідь на результати, викладені у «Довіднику неурядових інституцій» ООН та Університету Джонса Гопкінса. Окремі європарламентарі підтримують волонтерство виходячи з даних цього довідника
Мавританія	Підсилення донорської підтримки для ОГС	Дослідження з координування громадянського суспільства Мавританії ⁶ , яке фінансувалось Європейською комісією, встановило суттєві слабкі місця у роботі місцевих ОГС. В результаті Єврокомісія розпочала проведення двосторонньої програми співробітництва з метою підтримки ОГС
Монголія	Зміцнення потенціалу ОГС, партнерства між урядом та ОГС, забезпечення інформаційною підтримкою для прийняття рішень донорами, поліпшення оцінки врядування	В результаті процесу на основі участі, оцінка ARVIN допомогла в інформуванні та зміцненні бази підтримки «належного уряду» в Монголії серед ОГС. Вона також заохотила уряд до більш систематичного залучення громадянського суспільства, включаючи залучення за допомогою активного партнерства між парламентарями та ОГС. Крім того, проведена оцінка забезпечила інформаційну підтримку для прийняття рішень Світовим банком, а її результатами скористались для проведення подальшої оцінки державного управління ⁷

Джерела: спілкування автора з представниками Світового банку, Європейської комісії, Університету Джонса Гопкінса та CIVICUS, 2010 р.; «Report on the role of volunteering in contributing to economic and social cohesion», сесійний документ Європарламенту А6-0070/2008, 10 березня 2008 р.

⁶ Недоступне для громадськості.

⁷ Співбесіда автора з Джефом Тіндвом, старшим спеціалістом Світового банку з питань соціального розвитку, 2010 р.

2. Наявний інструментарій оцінки

Усі поточні оцінки громадянського суспільства можна поділити на дві великі групи: оцінки громадянського суспільства в цілому та оцінки діяльності окремих ОГС. У межах цих загальних груп існують різноманітні методи оцінювання, що відповідають різним потребам. У спрощеному вигляді інструментарій оцінки схематично подано на наведеному далі графіку (див. також пояснення щодо цього графіку у розділі «Виходимо з існуючих методів оцінки» [графік наводиться в окремому документі]).

Оцінки сектора громадянського суспільства

Деякі оцінки спрямовані на оцінювання сектора громадянського суспільства в цілому або всієї мережі ОГС. Наприклад, в рамках такої оцінки можуть вивчати, наскільки добре функціонують ОГС в окремому регіоні (такому як острови Тихого океану). Іншими прикладами можуть бути оцінки загального потенціалу ОГС, їх залучення, управління, впливу; правового контексту; фундаментальних свобод та простору для соціальних і політичних дій.

Оцінки громадянського суспільства можуть бути складовими більш загальних оцінок врядування⁸ або ж можуть приділяти увагу тільки ОГС.

Оцінка громадянського суспільства в рамках більш загальної оцінки врядування

Оскільки активне громадянське суспільство є невід'ємною складовою будь-якої системи врядування, більшість оцінок врядування включають тією чи іншою мірою оцінювання громадянського суспільства. Проведення оцінки громадянського суспільства як однієї зі складових оцінювання врядування корисне для розуміння громадянського суспільства у більш загальних контекстах врядування.

До загальних оцінок врядування з показниками оцінки громадянського суспільства належать «Індекс перетворень» (Bertelsmann), «Країни на роздоріжжі» (Freedom House) та «Світова оцінка врядування» (ODI). Інші оцінки врядування мають більш вузьке спрямування. Наприклад, «Індикатори чесності» (Global Integrity) приділяють головну увагу корупції, а такі як «Схема для оцінки демократії» Міжнародного інституту демократії та сприяння виборам (International IDEA) і «Auditoria Ciudadana» (Estado de la Nacion) концентрують свою увагу на демократії.

Щоб уникнути дублювання, мають визначатись синергічні елементи між оцінками громадянського суспільства та більш загальними оцінками врядування. Ефективна оцінка громадянського суспільства може стати корисним джерелом деталізованої інформації для оцінювання врядування – інформації, яку часто неспроможні надати більш загальні оцінки⁹. Оцінки врядування здебільшого приділяють увагу лише контексту,

⁶ У рамках оцінювання врядування вивчають систему цінностей, стратегій та інститутів, за допомогою яких суспільство регулює свої економічні, політичні та соціальні сфери у процесі взаємодії в межах державного, громадянського та приватного секторів та у взаємодії між цими секторами (див. також публікацію ПРООН «Індикатори врядування: Посібник користувача».)

⁹ «Auditoria Ciudadana» (Estado de la Nacion) заслуговує на увагу, оскільки це єдине розглядуване у посібнику джерело, що дає дещо більше ніж просто поверховий погляд на громадянське суспільство в рамках методу аналізу більш загальних питань врядування.

в якому функціонують ОГС, а не їхній діяльності. Таким чином, оцінки громадянського суспільства заповнюють критично важливу інформаційну прогалину, розглядаючи інші ключові аспекти громадянського суспільства: потенціал, залучення, управління (внутрішнє) та вплив. Відповідно, результати більш поглиблених оцінок громадянського суспільства можуть допомогти отримати більш інформативні та більш різнопланові результати для оцінювання врядування. Якщо оцінка врядування вказує на слабкість громадянського суспільства, то повномасштабна оцінка громадянського суспільства стає особливо важливою.

З іншого боку, оцінка громадянського суспільства не завжди корисна для відокремленого використання. Потенціал, залучення, внутрішнє управління та вплив ОГС залежать від таких зовнішніх аспектів врядування, як політична система, фундаментальні свободи (свобода об'єднань, свобода слова, свобода інформації) та верховенство права. Таким чином, оцінка врядування може доповнювати результати оцінки громадянського суспільства, щоб краще зрозуміти ситуацію та допомогти у розробці плану дій. Зрештою, для більш адекватної оцінки загальної ефективності необхідно оцінювати як уряди, так і ОГС¹⁰.

У деяких випадках оцінки врядування можуть викликати спротив, особливо у країнах з потужними авторитарними структурами. У таких випадках як альтернативу можна проводити оцінку громадянського суспільства у комплексі з оцінкою іншого типу, наприклад, з оцінкою бідності.

Оцінка сектора громадянського суспільства без оцінки врядування

Методи оцінювання, які спрямовані винятково на оцінку ОГС в окремій країні чи в регіоні, загалом сприяють більш поглибленому аналізу порівняно з оцінками врядування або іншими оцінками. У вставці 3 більш детально розглядається Індекс громадянського суспільства CIVICUS, а у вставці 4 розглядається «Довідник з неприбуткових інституцій у системі національних рахунків» Статистичного відділення ООН та Університету Джонса Гопкінса. Інші інструменти стисло розглядаються нижче.

«Контрольний перелік для правової бази ОГС» Міжнародного центру неприбуткового права (ICNL) – це метод, в якому увагу зосереджено на правовій базі для функціонування громадянського суспільства. Розроблений на базі кращих зразків міжнародної практики, цей контрольний перелік легкий у використанні, але він належить до тих небагатьох методів, які аналізують лише саму правову базу без урахування практики її застосування. Інший приклад – «Голос бідних сімей» CIET був розроблений у зв'язку із гуманітарною кризою у Нікарагуа. Нерозглядаючи загальне реагування на кризу або ж конкретні проведені заходи, він дає оцінку сектора ОГС у його реагуванні на кризу.

Іншим прикладом є «Оцінка урахування громадської думки та підзвітності» Інституту закордонного розвитку (ODI), яка аналізує соціально-економічний контекст, що підсилює або обмежує можливості для висловлення громадянами своєї думки та спроможність/бажання державних службовців на це реагувати. Ця оцінка охоплює сторони державного та недержавного секторів, акцентуючи на можливих заходах донорів.

¹⁰ Слід зауважити, що ширші оцінки врядування у цій публікації здебільшого належать до категорії «джерел інформації»: їх розробляли для конкретного застосування (не для загального користування) і їхні результати були оприлюднені. Повна методологія може призначатись для внутрішнього використання і може бути недоступною для громадськості. Єдиним відкритим для використання методом оцінювання врядування, на який міститься посилання у цьому посібнику, є «Схема для оцінки демократії» (International IDEA).

Відповідно, розділ оцінки, присвячений можливостям та обмеженням, включає під-розділ з описом напрямків можливого втручання донорів та нових сфер для їхньої діяльності; в окремій таблиці наведено перелік напрямків для змін і критерії/індикатори для оцінювання цих змін.

Вставка 3. «Індекс громадянського суспільства» CIVICUS

З усіх існуючих методів оцінювання громадянського суспільства одним з найвідоміших є «Індекс громадянського суспільства» CIVICUS – CSI. Він дуже широко застосовувався у світі – можливо, він є найпопулярнішим методом оцінювання громадянського суспільства – передусім завдяки його всебічності та рівню охоплення. Перший етап застосування CSI охоплював 49 країн та територій, а результати другого етапу будуть оприлюднені у 2011 р.

Найбільш сильною стороною CSI є його рівень охоплення: він дозволяє проводити всебічну оцінку всіх найважливіших аспектів громадянського суспільства. Серед інструментарію, що розглядається в огляді джерел (див. нижче), CSI є унікальним, оскільки він охоплює всі п'ять вимірів: залучення громадськості, рівень організації, практика цінностей, сприйняття впливу та оточення. Крім того, CSI має також і широке географічне охоплення.

Крім того, CSI спрямований на глибинне оцінювання. Утримуючись від поверхневої оцінки, «CSI застосовує широке коло індикаторів і прагне досягти комплексної оцінки». CSI розглядає 27 підвимірів за допомогою різноманітних методів, включаючи опитування, фокус-групи та аналіз. Він дає рейтинги для порівняння та описові звіти для інформації про контекст та нюанси ситуації.

Критично важливим досягненням CSI є отримання та систематизація інформації про громадянське суспільство. До появи CSI інформація про стан громадянського суспільства була розпорошена та неповна; було складно визначити тенденції або ж просувати співробітництво. Оскільки CSI застосовувався у багатьох різних контекстах, він створив спільне розуміння громадянського суспільства серед політиків, правозахисників та вчених. CSI дозволив залучити донорську допомогу до розробки програм громадянського суспільства, активізувати політичний діалог на національному рівні, надати інформаційну підтримку національним стратегіям у сфері громадянського суспільства та створити сприятливі умови для участі громадськості.

CSI – це метод, створений громадянським суспільством і для громадянського суспільства. Провідну роль у процесі відіграють представники громадянського суспільства, а інформація від інших ОГС отримується за допомогою проведення опитувань та семінарів. CSI належить також і до тих небагатьох методів оцінки з провідною роллю ОГС, які розглядають сектор громадянського суспільства в цілому.

Найсуттєвіший недолік CSI є зворотним боком його переваг: усебічність методу може ускладнити проведення оцінки, оскільки він потребує серйозних витрат часу та ресурсів. Це, мабуть, і є головною причиною того, чому метод CSI не застосовували у більшості країн або ж частіше. Але існує також і інша причина – він не є універсальним методом для будь-якої ситуації. Метод CSI віддає перевагу сумісності даних над можливостями для адаптації, і хоча той варіант методу, що застосовували у 2011 р., давав більше простору для місцевих методологічних змін, CSI завжди передбачатиме вимоги, які суперечуватимуть різноманітним потребам та пріоритетам різних країн світу. Наприклад, ті країни, що мають намір більш поглиблено проаналізувати деяку окрему сферу або ж провести оцінку громадянського суспільства у комплексі з іншим методом оцінювання врядування, скоріше отримають переваги від застосування альтернативних CSI методів. Крім того, якщо оцінювання за допомогою методу CSI проводиться одночасно у кількох країнах у рамках міжнародних заходів, графік такого оцінювання може не відповідати місцевим умовам.

Задля дотримання певних міждержавних стандартів та цілісності проекту CIVICUS довелось поступитись рівнем належності місцевих оцінок громадянського суспільства зацікавленим сторонам. Це означає, що рівень охоплення CSI не завжди був настільки широким, наскільки того хотіли. Безпосередньо залучені до проведення оцінки ОГС можуть навчитись у процесі її проведення та працювати задля просування змін, але може виявитись складно вплинути на інші ОГС або ж на політичне керівництво країни. Крім того, може виявитись складно підтримувати необхідний для застосування CSI високий рівень ресурсів, що може призвести до рекомендацій, що не запроваджуються, та результатів, які ніколи не використовуються для практичних дій.

CSI спрямований на вирішення критично важливої проблеми – необхідності систематичного вивчення та аналізу громадянського суспільства. Як і будь-який інший метод оцінювання, він не може задовольнити всі вимоги. Інформаційні прогалини після CSI можуть заповнити місцеві інструменти, адаптовані до конкретного місцевого контексту.

ⁱ «Assessing the State of Civil Society: A Toolkit for the CIVICUS Civil Society Index (CSI)», CIVICUS, 2008.

Вставка 4. «Довідник з неприбуткових інституцій у системі національних рахунків»

Статистичне відділення ООН та Центр досліджень громадянського суспільства Університету Джонса Гопкінса розробили «Довідник з неприбуткових інституцій у системі національних рахунків», щоб поліпшити врахування ОГС та волонтерської діяльності в рамках офіційної національної статистики. З цією метою довідник допомагає зібрати статистичні дані про ОГС і отримати унікальний та важливий кількісний індикатор для сектора громадянського суспільства. Він допомагає користувачеві спочатку класифікувати існуючі організації, а потім отримати для них кількісну інформацію (наприклад, за обсягом фінансування, за вартістю волонтерської роботи і навіть за рівнем задоволення бенефіціарів).

Найбільшою перевагою довідника є те, що він завертається до ключової сфери оцінок громадянського суспільства, якою досі нехтували, – він дає міжнародні вказівки для встановлення економічних рахунків та для статистичної звітності про ОГС. У багатьох країнах державні статистичні установи або збирають лише мінімальну інформацію про ОГС, або ж взагалі ніякої інформації щодо них не збирають. Це означає, що розмір сектора залишається невизначеним, і це не дає повернути до ОГС увагу з боку донорів та політичного керівництва. Якщо статистична звітність виконується згідно з рекомендаціями цього довідника (і за допомогою паралельної публікації Міжнародної організації праці – «Посібник з оцінки волонтерської праці»), то вона висвітлює потужність громадянського суспільства, дозволяючи оцінити сектор у кількісних показниках, наприклад, у вигляді відсотку від ВВП. Крім того, завдяки довіднику створюється регулярне джерело офіційної інформації про сектор, яку можна з часом поновлювати.

Незважаючи на технічний характер довідника, він розроблявся з метою систематичного та всебічного охоплення. Це документ обсягом понад 300 сторінок, який містить деталізовані дані про проведення оцінок. Більше того, цей метод має кілька стадій, тож користувач може проводити більшу чи меншу кількість робіт, залежно від наявних ресурсів. Програма волонтерів ООН та Університет Джонса Гопкінса надавали допомогу національним статистичним установам для впровадження довідника у Бразилії, Індії, Киргизстані, Мозамбіку та на Філіппінах.

Цей довідник розраховано на спеціалізованих користувачів – переважно співробітників урядових статистичних бюро. Така вузька спрямованість означає, що коло користувачів буде обмеженим і метод буде складно адаптувати до іншого контексту. Незважаючи на це довідник справляє реальний вплив. У квітні 2008 р. Європарламент прийняв законодавство, яке закликає всі країни – члени ЄС запровадити цей документ, щоб забезпечити врахування неприбуткових організацій під час розробки політики (див. розділ «Як використовують оцінки громадянського суспільства?» вище). Таке визнання методу оцінки – рідкісне явище на міжнародному рівні.

Оцінка окремих ОГС

Крім оцінок сектора громадянського суспільства в цілому, застосовуються оцінки, що вивчають окремі ОГС (або невелику групу відібраних ОГС). Вони охоплюють визначення внутрішнього потенціалу, вплив програм, залучення бенефіціарів, підзвітність та інші показники внутрішнього управління. Аналогічно оцінкам для сектора громадянського суспільства вони також враховують правовий та політичний контексти.

У цій групі оцінок є такі, що розроблялись або як методи самооцінювання, тобто коли ОГС самостійно аналізує свою роботу, або як методи зовнішнього оцінювання, коли аналіз ОГС здійснюють урядові структури, донори, дослідники, міжурядові організації або ж інші організації громадянського суспільства. Слід також зауважити, що деякі методи оцінювання включають кількісний показник, тоді як інші є суто якісними, як це узагальнюється нижче.

Кількісні методи оцінювання

Включення кількісного показника до оцінки може слугувати багатьом цілям. Кількісні індикатори полегшують порівняння з цільовими показниками або ж дозволяють відслідковувати зміну показників з часом. Крім того, на кількісні показники легше посперитись, ніж на якісний опис, тому вони більш прихильно сприймаються такою аудиторією, як ЗМІ, та деякими донорами. Але часто може здаватись простішим скласти чіткий описовий звіт, ніж розраховувати кількісні показники, оскільки це дає більше простору для деталей. Унаслідок цього кількісні методи зустрічаються рідше, ніж суто якісні.

Хоча більшість джерел інформації, включених до огляду джерел в останній частині цієї публікації, містить кількісні показники, серед методів оцінювання вони поширені набагато менше. Скоріше за все це пов'язано із сумнівами щодо можливості забезпечення якості відкритого для громадськості методу кількісної оцінки або з тим, що розробка кількісного методу для неспеціалістів може вважатись недоцільною. Це також підтверджує і той факт, що не всю інформацію можна обрахувати у кількісному вигляді.

Існують різні методи, що передбачають отримання кількісних даних. У деяких застосовуються прості рейтингові оцінки (від 1 до 3 або від 1 до 5), приміром, у «La Transparencia y la Rendición de Cuentas» (Observatorio del Tercer Sector). Метод РОЕТ робить наступний крок і застосовує електронні таблиці для статистичних розрахунків з детальними інструкціями та прикладами. РОЕТ намагається отримати статистично достовірні дані – і цей деталізований метод такої амбітної мети здебільшого досягає. Крім того, цей метод також спрямований на застосування отриманих результатів для розробки плану дій.

І, нарешті, деякі індикатори не мають кількісного характеру, але можуть бути адаптовані. Наприклад, відповіді «так/ні» на запитання «Посібника з фундаментальних питань управління НУО» PCNC (див. вставку 7) можна було б замінити на кількісну рейтингову шкалу.

Зовнішні оцінки громадянського суспільства

Намагатись оцінити окремі ОГС можуть різноманітні сторони, включаючи дослідників та міжурядові організації. Найчастіше цим користуються донори, які фінансують діяльність окремої ОГС, або інші ОГС (часто це роблять великі міжнародні ОГС на користь своїх місцевих колег).

Як приклад можна навести такий метод, як «Соціальний аудит», розроблений Центром належного врядування у Гайдерабаді (Індія). Соціальний аудит – це метод моніторингу впливу діяльності організації через консультації з людьми, для яких і проводиться така діяльність, замість консультацій зі сторонніми «експертами». Це форма опитування громадської думки, яка дозволяє ознайомитись з поглядами найменш представлених членів суспільства. Нею традиційно користувались для визначення думки реципієнтів послуг з метою оцінювання діяльності місцевих урядових структур, особливо щодо надання ними послуг.

Центр належного врядування робить соціальний аудит більш доступним для оцінювання громадянського суспільства за допомогою відповідного інструментарію, розрахованого на урядові установи, організації рівня спільнот та ОГС. Це дає змогу не лише отримати інформацію про діяльність ОГС з точки зору «громадян» (що є доволі нечастим явищем), а й виявити більш придатні для подальшої обробки дані опитувань, ніж результати традиційного експертного аналізу: результати можна розбивати за різними показниками, такими як гендер або належність до того чи іншого економічного класу. Фонд послуг фінансового менеджменту також має метод соціального аудиту для НУО, але його необхідно придбати і він ув'язаний з консультаційними послугами. Інші великі міжнародні НУО, такі як Action Aid, застосовували соціальний аудит, щоб дати змогу громадськості оцінювати свою діяльність та сприяти підзвітності і прозорості.

Пакистанський центр філантропії проводить оцінювання як складову частину свого процесу сертифікації ОГС. Їхній метод є доступним для громадськості і включає рейтингову систему для кожного оцінюваного стандарту. «Міждержавна доповідь про прозорість» (One World Trust) – це оцінка відібраних міжнародних ОГС разом з іншими міжнародними організаціями та приватним сектором. Такі міжсекторальні оцінки зустрічаються рідко. Хоча провідну роль у проведенні оцінки відіграє One World Trust, цільові організації запрошуються до обміну інформацією, щоб розширити цей процес.

Багато проведених донорами оцінок громадянського суспільства – це внутрішні документи, якими користувались для оцінювання потенційних партнерів з реалізації проєктів; навіть якщо вони оприлюднені, відповідні методи рідко бувають доступні для громадськості. «Посібник з організаційної оцінки» CIDA є винятком: він розрахований на застосування будь-якою організацією. Хоча в ньому відображуються пріоритети донорів, розроблявся цей метод під час консультацій з громадянським суспільством. У цьому методі увагу звернено переважно на результати, тому він дає змогу користувачам скористатись даними оцінювання для відповідних дій.

Використання зовнішніх оцінок громадянського суспільства у проблемних політичних умовах розглядаються у вставці 5.

Вставка 5. Проведення оцінки у проблемних умовах

З наведених у цьому посібнику методів оцінювання два методи спеціально призначені для ОГС, що працюють у проблемному політичному середовищі: «Координування та оцінка потенціалу організацій громадянського суспільства у Дарфурі» ПРООН-Судан та «Координування палестинських неурядових організацій» Палестинського інституту дослідження економічної політики (Mas). Обидва методи розглядають ОГС, що працюють в унікальній ситуації і надають послуги в умовах, коли не функціонує державний апарат. Це потребує особливої уваги під час оцінювання. Крім того, вони стикаються з особливими труднощами в отриманні даних, які вирішуються за допомогою адаптації методології.

Проблеми ситуації у Дарфурі, перелічені у «Координуванні та оцінці потенціалу організацій громадянського суспільства у Дарфурі» ПРООН-Судан, включають: території, що досі залишаються зонами конфлікту, табори переміщених осіб, віддалені сільські райони та території під контролем повстанців. Це викликає питання, чи залучені ОГС до миротворчої діяльності та до вирішення конфліктів. Можливості для збору даних були обмежені з міркувань безпеки, оскільки ситуація після видання технічного завдання загострилася.

У дослідженні «Координування палестинських неурядових організацій» вирішувались проблеми, пов'язані з конфліктною ситуацією на окупованих територіях. Наприклад, метод включав опитування НУО щодо змін у програмах, стратегіях та цілях, які стали наслідком другої інтифади, щодо впливу обмежень, викликаних окупацією, та унікальної ролі НУО у розвитку окупованих територій. Рівень охоплення дослідження був обмежений через неможливість контактів з усіма цільовими НУО, особливо у секторі Газа.

Цікаво зауважити, що незважаючи на деякі специфічні для місцевої ситуації деталі, ці методи великою мірою можуть бути придатними для будь-якої країни. Таким чином, хоча проблемне середовище може потребувати унікальних методологічних прийомів, фундаментальні аспекти громадянського суспільства, що оцінюються, залишаються незмінними.

Самостійна оцінка ОГС

Самостійна оцінка, в рамках якої ОГС проводить оцінювання самої себе, дає організації можливість проаналізувати свою діяльність за своєю ініціативою та поліпшити її. Це демонструє відданість підзвітності програмної діяльності і означає, що ОГС може проводити оцінку таким чином, щоб вона найбільше відповідала її потребам, замість того, щоб дозволити зовнішній (і можливо, більш потужній) групі визначати план дій з проведення оцінки. Крім того, самооцінювання є невід'ємною складовою саморегулювання сектора громадянського суспільства, за допомогою якого ОГС намагаються підтримувати та демонструвати високі стандарти своєї діяльності. Самостійне регулювання поліпшує діяльність ОГС і її сприйняття зовнішніми сторонами.

Існує чимало методів самостійної оцінки ОГС, які охоплюють широке коло цілей. Наприклад, «Інструмент організаційної оцінки» був розроблений організацією NGO Manager з конкретною метою – допомогти НУО поліпшити свою діяльність. Цей інструмент застосовує SWOT-аналіз (сильні і слабкі сторони, можливості, загрози – поширений метод стратегічного планування), для кожного запитання у методі оцінювання, щоб підготувати організацію-виконавця до дій за кожним пунктом. Іншим інструментом, що приділяє головну увагу результатам, є «Підзвітність громадянського суспільства: Принципи та практика» One World Trust (див. вставку 6).

Вставка 6. «Підзвітність громадянського суспільства: Принципи та практика» One World Trust

One World Trust – британська ОГС, яка розробила інструментарій серії «Підзвітність громадянського суспільства» для визначення зразків найкращої практики та слабких місць у принципах підзвітності ОГС і надання практичного інструментарію, що дозволить ОГС проводити свою повсякденну діяльність у більш підзвітний спосіб. Кожний інструментарій був розроблений для конкретної країни або регіону на базі єдиної структурної основи. One World Trust залучав як партнерів місцеві НУО, які відігравали провідну роль під час розробки інструментів з участю зацікавлених сторін. Такі інструменти були розроблені для Белізу, Індії, Уганди та для Тихоокеанського регіону.

Деякі оцінки вважаються самодостатніми: процес реалізації дає можливість навчитись та отримати досвід, а остаточні результати придатні для будь-якого потенційно можливого застосування. На відміну від таких оцінок, «Підзвітність громадянського суспільства» розроблено з метою застосування результатів оцінки для досягнення змін. Сам метод стислий, але він супроводжується докладною документацією, яка вказує, які заходи можна провести для кожного результату. Наприклад, даються поради, як можна залучити членів парасолькової групи ОГС до консультацій, якщо вони не беруть активної участі у розробці політики та стратегій. Крім того, надано також інструментарій, яким можна користуватись для будь-яких цілей – від підготовки фінансової звітності до ефективного залучення бенефіціарів до підготовчих заходів і дискусій.

Хоча кожний інструмент розроблено для конкретної країни або регіону, наявність єдиної спільної структурної основи означає, що деякі аспекти для різних країн можна порівнювати. Крім того, з огляду на особливості розробки методу, його можна легко адаптувати до інших країн або регіонів.

«Підзвітність громадянського суспільства» – це винятково якісний метод, і він не дає статистичних результатів, які можуть бути більш придатними, ніж описові звіти. Оскільки метод почали застосовувати лише навесні 2010 р., він досі не виявив свого впливу.

Інший клас оцінок здебільшого приділяє увагу стандартам. Це стосується великої кількості процесів сертифікації ОГС, але лише тих, що передбачають застосування методів самостійної оцінки. Наприклад, Мережа ліквідації бідності (PEN) у Кенії очолила ініціативу співробітництва з метою розробки низки довготермінових так званих «бажаних стандартів». PEN поєднала ці стандарти з інструментарієм самостійної оцінки, яким можна скористатись для оцінки відповідності діяльності ОГС цим стандартам («Кенійські стандарти ОГС»). PEN також надає консультаційні послуги з питань управління, які серед іншого можуть допомогти ОГС досягти цих стандартів. Аналогічні послуги пропонує Філіппінський центр сертифікації НУО (PCNC) (див. вставку 7). «Посібник з дотримання» Світової асоціації неурядових організацій (WANGO) не пов'язаний із консультативними послугами; він дає змогу НУО оцінити, чи працюють вони відповідно до «Кодексу етики та поведінки НУО». Цей кодекс був розроблений міждержавним комітетом лідерів НУО з метою консолідації існуючих кодексів. «Посібник з дотримання» дає основу для процесу самостійної сертифікації¹¹.

Вставка 7. «Посібник з базових питань управління НУО»

Філіппінська рада сертифікації НУО (PCNC) – це ОГС, головною функцією якої є сертифікація НУО. Для цього було розроблено «Посібник з базових питань управління НУО», щоб допомогти НУО досягти кращого управління. Він розрахований на малі і нещодавно засновані НУО, хоча й пропонується для використання також і іншим організаціям. За своєю формою він нагадує робочий журнал, в якому визначення та інша корисна інформація наведено на полях, а в кожній главі виділено місце для письмових приміток. Завдяки цьому посібник є доступним для організацій, які ніколи раніше оцінок не проводили.

Посібник певним чином пов'язаний з процесом сертифікації PCNC. Сертифікація може зробити невелику ОГС більш відомою та підняти рівень довіри до неї, поліпшити її доступ до донорів та до інших цільових груп. Крім того, сертифікація PCNC дозволяє місцевим організаціям отримувати звільнені від оподаткування пожертви.

Посібник було розроблено без урахування певних принципів міжнародної належної практики, як-от: процес на основі участі для розробки методу або включення до переліку запитань ґендерної тематики та запитань, пов'язаних з бідністю. Це відображує місцеві пріоритети, але це також означає, що ці важливі аспекти можуть залишитись поза увагою тих ОГС, що користуються цим посібником. Посібник розроблявся спеціально для Філіппін, тому будь-яка його адаптація для інших країн виграє б від урахування такої проблематики. Незважаючи на це, посібник PCNC залишається одним із методів, що найчастіше застосовуються і цитуються.

Такий інструмент, як «Структурні рамки для звітності про стабільність» Міждержавної ініціативи зі звітності (GRI), призначений для застосування у сфері бізнесу, був повністю

¹¹ Організація One World Trust розробила корисну базу даних проектів саморегулювання громадянського суспільства. База даних доступна на сайті www.oneworldtrust.org/csoproject/.

адаптований для НУО, даючи змогу цим організаціям проводити самостійну оцінку на відповідність певним стандартам, сумісним зі стандартами великих корпорацій для прав людини, захисту працівників та охорони довкілля. Міждержавна репутація GRI вводить НУО-учасниць до кола організацій світового класу (таких, як компанії, що входять до переліку 500 компаній журналу *Fortune*), але її вплив інколи викликає сумнів. Під суттєво іншим кутом зору на стандарти здійснюється донорська сертифікація: AusAID підтримує процес акредитації для НУО, що звертаються за фінансуванням, і цей процес включає самостійну оцінку («Таблиця критеріїв для акредитації НУО»), після якої проводиться зовнішній аналіз.

До іншого класу методів самостійної оцінки належать ті, що були розроблені з метою забезпечення легкого застосування. Хоча вони можуть охоплювати аналогічну іншим методам проблематику, вони спеціально розраховані на новачків або на інших осіб, які потребують додаткової допомоги. Як приклад можна навести метод «La Transparencia y la Rendicion de Cuentas» Observatorio del Tercer Sector, який допомагає керівникам ОГС у впровадженні заходів для поліпшенні прозорості, та «Herramienta de Autoevaluacion» HelpArgentina для аналізу внутрішнього управління. Обидва методи спрощені і не потребують високої кваліфікації для проведення оцінки. «Herramienta» дозволяє автоматично отримувати ключові рейтинги і проводити порівняння у разі, якщо оцінювання проводиться на сайті HelpArgentina, а це додатково спрощує процес.

3. Сучасні тенденції оцінок громадянського суспільства

Розглядаючи існуючий інструментарій оцінок громадянського суспільства, слід звернути увагу на сучасні тенденції.

Існує постійний інтерес до оцінок громадянського суспільства

Протягом останніх 10 років постійно розроблялись та оприлюднювались нові та інноваційні методи оцінювання громадянського суспільства. Як показує рис. 1 [див. окремий документ], роки появи методів оцінки, що розглядаються в огляді джерел, дають приблизно рівномірний розподіл після 2000 р., а джерела інформації у цей самий період часу з'являлись доволі регулярно. Таким чином, інтерес до оцінки громадянського суспільства з часом не зменшився, як не зменшився і інтерес до розробки та оприлюднення нових методів. Це відображує зацікавленість у підзвітності та употужненні громадянського суспільства (див. вище розділ «Чому необхідно оцінювати громадянське суспільство?»).

Поширюється самостійна оцінка

Донори й досі найчастіше відіграють провідну роль в оцінках громадянського суспільства. Утім, оцінки самих ОГС стали не лише більш поширеними, а й набагато простішими для виконання. Це, зокрема, пов'язане з великою кількістю методів самостійної оцінки, які надають ОГС можливість вибору та проведення оцінки на своїх умовах. Інструменти самостійної оцінки, такі як «La Transparencia y la Rendicion de Cuentas» (Observatorio del Tercer Sector), «Підзвітність громадянського суспільства» (One World Trust) та «Структурні рамки для звітності НУО про стабільність» (GRI), були розроблені нещодавно, у 2007–2009 рр. Крім того, у зв'язку з посиленням зовнішнього контролю, спостерігається тенденція до застосування стандартів кращої практики, таких як стандарти, розроблені PEN (Кенія). Це доповнює оцінки ОГС, які не належать до методів самостійної оцінки, наприклад, CSI. Навіть інструменти з провідною роллю донорів визнають важливість залучення об'єктів оцінки та участі ОГС у зборі даних (див. вставку 8).

Ключові виміри оцінки – потенціал та залучення

У цьому посібнику виокремлено п'ять вимірів, що охоплюються методами оцінювання: потенціал, залучення, оточення, управління та вплив (див. вставку 9). Розбіжності між ними більш детально розглядаються в огляді джерел. Крім того, висвітлюються також і такі аспекти, як гендер та бідність, якщо відповідні методи приділяють цим питанням увагу як невід'ємній складовій (див. вставку 10).

Хоча існує повний набір методів оцінки, які охоплюють усі ці виміри, деяким питанням вони приділяють більше уваги ніж іншим. Зокрема, оцінки громадянського суспільства охоплюватимуть потенціал громадянського суспільства (кадрові та інші ресурси) та залучення (це стосується як бенефіціарів, так і зацікавлених сторін державного сектора). Утім, це найменше стосується методів, зібраних в цій публікації (див. табл. 3).

Вставка 8. Оцінка на основі участі

Широка участь зацікавлених сторін є ключовою умовою для ефективної оцінки громадянського суспільства, тобто такої оцінки, яку самі ОГС вважатимуть законною та справедливою і яка відповідатиме їхнім потребам. Різномісність діяльності громадянського суспільства означає, що її не можна достовірно оцінити без залучення широкого кола учасників. Крім того, участь забезпечує достовірність результатів, що суттєво важливо для просування позитивних змін.

Загалом, наявні методи оцінювання громадянського суспільства відрізняються високим рівнем участі, а це означає, що для їх виконання передбачено залучення широкого кола зацікавлених сторін на багатьох стадіях процесу оцінки. Приємно відзначити, що майже всі наведені в огляді джерел методи передбачають це на стадії збору даних (замість того, щоб покладатись на інформацію зовнішніх сторін). Це справедливо незалежно від того, чи відіграє ОГС провідну роль в оцінці, та свідчить про позитивну тенденцію порівняно із більш ранніми методами оцінки, які доручались експертам. Є й ще одна позитивна тенденція – багато методів розроблялись у процесі на основі участі із залученням до консультацій представників різноманітних груп. Оцінки з провідною роллю ОГС найімовірніше передбачатимуть їхню участь, але й у разі проведення донорських оцінок уможливлено залучення ОГС (див. вставку 2).

Утім, як зазначається у Guide Synergie Qualité –«Хоча часто справді є бажання працювати на основі участі (ніхто не скаже, що він «проти» цього), реальність швидко нагадує нам, що одного лише бажання для цього недостатньо»¹. Дійсно, хоча методи на основі участі існують, труднощі виникають з їх реалізацією. Незважаючи на домінування методів на основі участі, лише у небагатьох методах оцінки з провідною роллю ОГС застосовували процес із залученням широкого кола зацікавлених сторін. Наприклад, проведений організацією One World Trust огляд поточної практики саморегулювання правозахисних НУО свідчить про недостатню участь бенефіціарів у розробці, реалізації та оцінці правозахисної діяльності НУО². Це пояснюється тим, що такі організації можуть підтримувати участь у сфері допомоги та розвитку, але не залучають уразливі групи до оцінки своєї правозахисної діяльності. Такі подвійні стандарти часто можуть позначатися на практиці.

Традиційно склалось так, що маргіналізовані групи можуть стикатись з проблемами через те, що виконавці оцінювання можуть їх не залучати, або ж навіть через те, що групи, які їх представляють, навряд чи проведуть оцінку. Хоча зрозуміло, що це може пояснюватись багатьма причинами, включаючи недостатній рівень інформованості або потенціалу, а іншою причиною є елітарний характер деяких ОГС. У деяких країнах величезний обсяг іноземної допомоги для громадянського суспільства сприяв створенню елітного прошарку, який хоча й працює на ОГС, але може втратити зв'язок із суспільством в цілому. Оскільки такі ОГС можуть більшою мірою залежати від донорів, ніж

від місцевого рівня, вони можуть не контактувати з місцевими зацікавленими сторонами, а участь громадськості може виходити за межі їхньої діяльності. Неспроможність цих груп інтегруватись у суспільство не лише зменшує ефективність програм, а й призводить до сегментації суспільства та до антагонізму. Отже, важливо наполягати на залученні до процесу не лише зовнішніх для ОГС осіб, а й зацікавлених сторін, які представляють всі суспільні групи. Для цього необхідно враховувати географічний та соціальний розподіл суспільства.

Прикладом залучення зацікавлених сторін до процесу на основі участі є оцінка ARVIN Світового банку. Під час проведення ARVIN першим етапом є аналіз зацікавлених сторін для встановлення осіб та інститутів, які представляють інтерес для оцінювання (приміром, урядові структури, правники та представники громадянського суспільства). Отримавши результати такого аналізу, відбирають учасників орієнтаційного семінару для визначення учасників оцінювання, який включає співбесіди, фокус-групи, семінари та опитування. На цьому семінарі зацікавлені сторони можуть також висловлювати свої думки щодо процесу оцінки та рекомендації. Наприкінці процесу оцінки ARVIN готують аналіз законодавчих обмежень для ОГС і низку рекомендацій для правових та політичних реформ.

Іншим цікавим заходом для залучення громадськості до оцінювання є соціальний аудит. Хоча соціальний аудит є звичайним методом для оцінювання урядових структур (а особливо державних послуг), він менш часто застосовується для оцінки громадянського суспільства. Помітним винятком є «Голос бідних сімей» CIET. Крім того, як Центр належного врядування, так і Фонд послуг фінансового менеджменту розробили методи, спеціально призначені для соціального аудиту ОГС (див. також розділ «Зовнішня оцінка громадянського суспільства»).

Можна вважати, що оцінки громадянського суспільства виявляють пріоритети та погляди громадянського суспільства, хоча насправді вони лише відображують ту чи іншу окрему точку зору. Лише за допомогою повної участі можна досягти мети проведення ефективної і точної оцінки.

ⁱ «Guide Synergie Qualité», Coordination SUD, 2005.

ⁱⁱ Michael Hammer, Charlotte Rooney, and Shana Warren, «Addressing Accountability in NGO Advocacy», One World Trust, March 2010.

Останнє легко зрозуміти: оцінки із провідною роллю ОГС насамперед стосуються потенціалу, оскільки для них значною перешкодою є ресурси, а донори бажають отримати інформацію про потенціал, щоб мати можливість розробляти програми з метою створення сприятливих умов для громадянського суспільства. Водночас увага до залучення здається позитивним явищем, оскільки вона вказує на досить поширене намагання забезпечити відмову ОГС від елітарної моделі та перейти до взаємодії із зацікавленими сторонами для урахування їхньої думки.

Оцінки впливу громадянського суспільства (тобто соціально-політичних наслідків) та оцінки управління зустрічаються рідше, але вони більш-менш рівномірно розподіляються серед доступних методів. Незважаючи на те, що багато інформаційних джерел ОГС охоплюють оточення (контекст, в якому існує громадянське суспільство), більшість із цих джерел не пропонують доступних для громадськості методів, а оточення майже не розглядається у доступних методах оцінювання, наведених у цьому посібнику. Складається враження, що донорам чи іншим сторонам переважно потрібна інформація про інші виміри, тому щодо зазначеної інформації слід звертатись до міжнародних джерел.

Багато оцінок не потребують значних витрат

Ідея проведення оцінки громадянського суспільства може викликати занепокоєння: її масштаби дуже великі, а деякі оцінки потребують виділення значних кадрових та фінансових ресурсів. Водночас для інформативної та корисної оцінки не обов'язково будуть потрібні величезні витрати грошей та часу. Багато оцінок можна провести з використанням знань, якими персонал організації може володіти і яким легко скористатись. В дійсності методи оцінювання зазвичай можна поділити на дві категорії: такі, що потребують декількох годин роботи за письмовим столом, і такі, що включають деталізовані методологічні процеси та польові дослідження.

Вставка 9. Зразки індикаторів

У цьому посібнику розглядаються п'ять вимірів, що охоплюються методами оцінки: потенціал, залучення, оточення, управління та вплив. Нижче наводяться приклади для кожного такого виміру з різних джерел, наведених в огляді джерел, щоб показати різноманітність доступних методологій.

Потенціал

- Чи є достатньо кваліфікований персонал для реалізації програмної/проектної діяльності? («Посібник з фундаментальних питань управління НУО», PCNC).
- Якщо це доцільно, то чи працює організація у партнерстві з іншими НУО та організаціями громадянського суспільства, які мають аналогічну місію та поділяють аналогічні цінності, для досягнення спільних цілей? («Посібник з дотримання», WANGO).
- Ми постійно пропонуємо підготовку персоналу (POET).

Залучення

- Організація встановлює конкретні часові рамки для проведення консультацій з найвпливовішими зацікавленими сторонами для підтримки дебатів з політичних питань, правозахисної діяльності, оцінки потреб, фінансування, розробки проектів, реалізації, моніторингу та оцінки впливу («Інструмент організаційної оцінки», NGO Manager).

- Для [наступного], скажіть, будь ласка, чи є ви офіційним керівником, активним членом, неактивним членом, або не членом: певного іншого добровільного об'єднання або групи громади («Афробарометр»).

Оточення

- Закони, що регулюють ОГС, мають бути написані та впроваджуватися таким чином, щоб усім особам (включаючи фізичних та юридичних осіб) можна було доволі швидко зареєструвати або заснувати ОГС як юридичну особу («Контрольний перелік для правової бази ОГС», Міжнародний центр неприбуткового права).
- На практиці уряд не створює перешкод для організації нових ОГС у сфері боротьби з корупцією або просування належного врядування («Індикатори чесності», Global Integrity).

Управління

- ОГС демонструє належне та підзвітне використання ресурсів донорам та іншим профільним зацікавленим сторонам згідно з домовленістю. ОГС своєчасно надає звітність донорам та іншим профільним зацікавленим сторонам («Кенійські стандарти ОГС», PEN).
- Застосовується демократична процедура для призначення нових членів ради («Модель сертифікації НПО», Пакистанський центр філантропії).
- Ваша організація включає урахування результатів оцінки проєктів та програм до свого процесу стратегічного планування («Підзвітність громадянського суспільства», One World Trust).

Вплив

- Які зміни у житті людей стали наслідком програм НПО? («Профіль потенціалу НУО», Корпус миру).
- Чим вам допоміг гуртожиток? («Соціальний аудит», Центр належного врядування).

Вставка 10: Індикатори гендера та бідності

Приклади індикаторів для оцінки таких аспектів розробки та реалізації програм, як гендер та бідність:

Гендер

- Політика просування гендерної рівності НУО, інструментарій для аналізу різноманіття та проведені заходи для підсилення різноманіття (Міждержавна ініціатива звітності).
- Як впливають на жінок питання, що розглядаються? («Оцінка оточення для діяльності ОГС/НУО в Ефіопії»).

Бідність

- Забезпечити врахування думок різних груп – чоловіків і жінок, найбідніших та найбільш уразливих («Підзвітність громадянського суспільства», One World Trust).
- Як групи підтримки заохочуються до самостійного вирішення своїх проблем та до самозабезпечення («Інструмент оцінки потенціалу на основі участі», CARE International).

Інструмент оцінки можна адаптувати до конкретного контексту

ОГС та зовнішні сторони часто бажають оцінити певні аспекти розвитку організації або проводити оціни на різних рівнях (місцевому або національному). Відповідно, корисність інструментарію оцінки залежить від можливості його адаптації, щоб задовольнити ці потреби. Багато інструментів оцінки, що розглядаються у посібнику, можна легко адаптувати до конкретного контексту і вони дозволяють застосувати певні показники інструментів для розгляду конкретних питань замість проведення повномасштабної оцінки. Користувачі можуть також поєднувати елементи різних інструментів для забезпечення відповідності своєму контексту.

Є прогрес у сфері гендера та бідності, та простір для поліпшення залишається

Чимало з наведених у цьому посібнику оцінок громадянського суспільства приділяють особливу увагу тому, як ОГС розглядають аспекти гендера та бідності і включають ці питання у розробку та реалізацію програм (див. вставку 10). Щодо цього особливо виділяються кілька методів.

Деякі методи включають конкретні запитання або навіть розділи, пов'язані з гендером або бідністю. Наприклад, GRI включає до оцінки ефективності програм аспект «Розробка та реалізація програм – гендер та різноманіття» для розгляду політики НУО у сфері рівності, інструментарій для аналізу різноманіття та заходів для просування різноманіття. РОЕТ включає розділ, присвячений рівній участі (виконавець оцінки має розглядати відповідні проекти з огляду на заходи для забезпечення рівного доступу до заходів проекту та ефекту від цих заходів) та рівності у процесі розробки та реалізації проектів. «Оцінка оточення для діяльності ОГС/НУО в Ефіопії» Християнської асоціації допомоги та розвитку подає окремий розділ наприкінці звіту, присвячений впливу на жінок питань, що розглядаються.

«Guide Synergie Qualité» містить найбільш деталізовані вказівки щодо інтеграції гендерних питань та інтересів інших уразливих груп до проектної діяльності. Він містить цілу главу, присвячену ролі уразливих груп, яка дозволяє користувачам оцінити, наскільки ефективно вони залучають різні групи. Наприклад, ця глава має розділ щодо забезпечення реальної участі всіх груп в оцінюванні на основі участі. Крім того, необхідно розробити схему, яка покаже, хто залучався і на яких стадіях проекту.

Таблиця 3. Що вимірюють оцінки громадянського суспільства?

	Виміри						
	Гендер	Бідність	Потенціал	Залучення	Оточення	Управління	Вплив
Оцінки сектора громадянського суспільства							
Афробарометр	x	x		x	x		
Схема оцінки ARVIN	x	x	x	x	x		
Оцінка оточення для діяльності ОГС/НУО в Ефіопії	x	x			x		
Auditoria Ciudadana sobre la Calidad de la Democracia	x			x	x	x	x
Оцінка потенціалу та стратегія зміцнення потенціалу ОГС у Тихоокеанському регіоні (ПРООН)	x	x	x	x	x	x	
Контрольний перелік для законів про ОГС					x		
Індекс громадянського суспільства (CSI)			x	x	x	x	x
Порівняльний проект неприбуткового сектора			x				
Структурна основа для оцінки демократії				x	x		
Громадська думка та підзвітність		x	x		x		x
Міждержавний щорічник громадянського суспільства	x	x			x		
Міждержавний індекс чесності					x		
Довідник з неприбуткових інституцій у системі національних рахунків	x	x	x	x			
Індекс стабільності НУО	x		x	x	x		x
Структурнірамки ПРООН для координування ОГС			x	x	x	x	x
Світова оцінка врядування					x		
Зовнішні оцінки громадянського суспільства							
Міждержавний звіт про підзвітність			x	x		x	
Модель сертифікації НПО	x		x	x		x	
Восьмикутник			x	x		x	x
Посібник з організаційної оцінки	x	x	x		x		x
Соціальний аудит: Інструментарій		x		x		x	x
Інструмент оцінки потенціалу ОГС ПРООН			x	x	x	x	
Самостійні оцінки ОГС							
Підзвітність громадянського суспільства: Принципи та практика. Інструментарій для ОГС	x	x		x		x	
Посібник з дотримання			x			x	
Guide Synergie Qualité	x	x	x				
Посібник з фундаментальних питань управління НУО			x				
Herramienta de Autoevaluación para Organizaciones de la Sociedad Civil	x		x				
Кенійські стандарти для ОГС	x		x			x	

	Виміри						
	Гендер	Бідність	Потенціал	Залучення	Оточення	Управління	Вплив
Таблиця критеріїв акредитації для НУО	x	x	x	x		x	
Профіль потенціалу НУО	x	x	x	x			x
Інструмент організаційної оцінки	x		x	x			x
Інструмент організаційної оцінки на основі участі (POET)	x	x	x	x			x
Інструмент оцінки потенціалу на основі участі (CARE)	x	x	x	x		x	x
Структурні рамки для звітності про стабільність	x	x	x	x		x	x
LaTransparencia y la Rendicion de Cuentas en el Tercer Sector						x	

В інших методах намагаються інтегрувати гендерні думки та/або думки щодо бідності до усього процесу оцінки. Наприклад, OneWorldTrust спеціально залучав жіночі організації до розробки методу «Підзвітність громадянського суспільства», що допомогло забезпечити урахування гендерних аспектів в усіх запитаннях. Що ж стосується реалізації, то «Профіль потенціалу НУО» Корпусу миру нагадує виконавцям оцінки, що «суттєво важливо свідомо намагатись залучити тих, кого часто ігнорують, – бідних, жінок, меншини, дуже молодих та дуже старих. Вони також здійснюють свій унікальний внесок до процесу розвитку»¹². Іншим шляхом для звернення уваги на ці питання є подання даних: «Афробарометр» використовує розбивку всіх результатів за гендерною ознакою, що дозволяє проводити аналіз точок зору чоловіків та жінок.

Деякі інструменти оцінки окремо розглядають питання бідності та залучення бідних груп до розробки та реалізації проектів. Наприклад, у методі POET міститься запитання: «Для трьох проектів, визначених у попередньому наборі запитань, до яких конкретних заходів вдавались, щоб забезпечити рівний доступ традиційно недостатньо представлених груп (наприклад, бідних груп сільського населення, жінок, етнічних меншин) до діяльності в рамках проекту?» У методі «Підзвітність громадянського суспільства» (One World Trust) зазначено: «Потрібно визначити, з ким ви будете спілкуватись у спільноті. ...Вам також необхідно буде забезпечити урахування думок різноманітних людей – чоловіків та жінок, найбідніших та найуразливіших». У «Таблиці критеріїв для акредитації НУО» (AusAID) є критерій, призначений саме для пов'язаних з бідністю питань: щоб отримати акредитацію організація повинна «продемонструвати досвід проведення проектів/програм допомоги, що відповідають цілям ліквідації бідності та сталого розвитку Австралійської програми допомоги», що такі індикатори, як «Цілі/мета ліквідації бідності» та сталого розвитку, мають відбиватись на всіх рівнях організації (від задекларованої місії до цілей проекту). Аналогічні приклади можна навести і для інших оцінок.

Існує ніша для оцінок місцевої розробки

Більшість оцінок громадянського суспільства розробляються на міжнародному або на національному рівнях. Проведений ODI аналіз свідчить: «більшість результатів [оцінки] або спрямовані на національні НУО та національні уряди (50%), або проводяться через міжнародних посередників (30%)»¹³.

¹² «An NGO Training Guide for Peace Corps Volunteers», Peace Corps, 2003.

¹³ Marta Foresti et al., «Evaluation of Citizens' Voice and Accountability», Overseas Development Institute, August 2007.

Водночас існують методи оцінювання, які розроблені на місцевому рівні та призначені саме для цього рівня. До таких методів належать: «Посібник з фундаментальних питань управління НУО» PCNC, «Herramienta de Autoevaluación» організації HelpArgentina, «Оцінка оточення для діяльності ОГС/НУО в Ефіопії» Християнської асоціації допомоги та розвитку. Цікаво, що всі місцеві ініціативи у Кенії, Пакистані та на Філіппінах пов'язані з процесами сертифікації.

Багато місцевих методів не видавались англійською мовою. Вони зазвичай залишають поза увагою ті показники, що вважаються зразками кращої практики на міжнародному рівні, такі як розробка інструментів у процесі на основі участі (див. вставку 8) та приділення особливої уваги питанням бідності. Це може свідчити про необхідність додаткового підвищення інформованості з цих питань на місцевому рівні. Втім, менш імовірно, що оцінки, розроблені на місцевому рівні і проведені місцевими зацікавленими сторонами, зазнають втручання та маніпуляцій ніж оцінки, розроблені на міжнародному рівні.

Результати оцінок можна було б застосовувати ширше

Результати оцінок громадянського суспільства мають найрізноманітніше застосування, від поліпшення програмних рішень ОГС до розробки правозахисних програм та зміцнення коаліцій ОГС (див. також розділ «Як використовують оцінки громадянського суспільства?»). Та найпоширенішим способом застосування оцінок громадянського суспільства залишається сфера прийняття рішень про фінансування/планування донорами, які проводять свої оцінки. Донорські оцінки, можливо, будуть застосовуватись частіше, оскільки їх розробляють з чітко визначеною метою. Для ОГС це невикористана можливість, оскільки вони можуть отримати користь і навчитись у процесі оцінки, якщо відіграватимуть в оцінці провідну роль, більше працюватимуть на випередження у цій сфері. Таким чином, важливо не лише проводити більше оцінювань, а й застосовувати отримані результати для досягнення цілей ОГС.

Оцінки рідко проводять повторно, щоб відслідковувати результати з часом

Хоча оцінки громадянського суспільства проводились вже упродовж десяти останніх років, досі не накопичено достатнього масиву даних, які демонстрували б зміни у діяльності з часом. Декілька джерел інформації послідовно видають їх з регулярними інтервалами, особливо коли вони стосуються більш загальних методів оцінки врядування. Найбільше заслуговує на увагу «Індекс стабільності НУО» USAID, який видається раз на рік починаючи з 1998 р. «Індекс стабільності НУО» дає багато інформації про тенденції в Європі та Євразії. На жаль, до цього часу він залишається регіональним інструментом, який не наводить ширшої географічної інформації. «Оцінка оточення для діяльності ОГС/НУО в Ефіопії» Християнської асоціації допомоги та розвитку проводилась неодноразово, але вона не дає кількісної інформації, тому на її базі тенденції визначати складно. CSI видавався двічі (один раз як пілотний проект), а третій випуск заплановано на 2011 р., але відбір країн для оцінки є непослідовним. Декілька інших оцінок проводились більше одного разу, особливо місцеві та ініційовані ОГС оцінки, які можуть бути найбільш корисними. Внаслідок цього існує лише обмежена систематична інформація щодо того, як розвиваються та змінюються ОГС, або щодо зміни міждержавних тенденцій з часом.

Поширена проблема недостатнього фінансування набуває особливої гостроти у зв'язку з проведенням повторних оцінок з часом, оскільки донори схильні підтримувати діяльність з обмеженими часовими рамками, яка дозволяє швидше отримати результати.

Таким чином, навіть якщо метод був розроблений для повторного застосування, він може так і залишитись незапитаним після першого використання. Цю тенденцію може змінити лише сталий інтерес з боку донорів та усвідомлення ними переваг довготермінових результатів. Як зазначає Елдур Ебрагім, який досліджує підзвітність ОГС: «Складна природа розвитку вказує,.. що для досягнення тривалих соціально-політичних змін необхідно приділяти увагу більш стратегічним процесам підзвітності. ...Суттєво важливим стратегічним кроком для цього є зміцнення внутрішнього потенціалу НУО для проведення довготермінової оцінки своєї роботи»¹⁴. Якщо сконцентрувати увагу на маловитратних методах, то це може допомогти зробити повторні оцінки більш привабливими.

Недостатня участь

Як вже зазначалося у вставці 8, найбільш доступні методи розроблялись на основі участі, і вони можуть застосовуватись у рамках процесу, що передбачає залучення. Проте з тих оцінок, що вже проводились і оприлюднювались, лише кілька дійсно застосовували широку участь, особливо на стадії розробки методів. Так було з такими інструментами, як «Індекс стабільності НУО» або опитування, що проводили для «Національних звітів з людського розвитку» ООН у Боснії та Єгипті. Це справедливо також і для оцінок з провідною роллю ОГС, таких як «Координування палестинських неурядових організацій» Палестинського інституту дослідження економічної політики та «Афробарометр».

Позитивні приклади є (див. вставку 8), і ними можна скористатись у нових методах оцінки. Адаптувати існуючі методи для збільшення участі можна шляхом: (1) визначення ключових зацікавлених сторін (особливо за допомогою аналізу зацікавлених сторін); (2) проведення оглядового семінару для зацікавлених сторін, які можуть висловлювати свої критичні зауваження та пропозиції щодо існуючих методів; (3) запровадження відповідних коректив. Крім того, під час проведення нових дороблених оцінок зацікавлені сторони мають залучатись до збору даних (співбесіди, фокус-групи, опитування тощо). Це забезпечить ефективність та точність оцінок.

В оцінках рідко розглядається прийняття програмних рішень

В оцінках різного типу, що стосуються різних стадій прийняття програмних рішень в ОГС, залишається інформаційна прогалина. Хоча у багатьох оцінках розглядається прозорість ОГС і концепція прозорості загалом просувається серед ОГС, протедоволі мало уваги приділяється підставам для прийняття програмних рішень або суміжному питанню, чи є ОГС щодо цього прозорою. Це означає, що рідко оцінюють причини, через які ОГС вирішила вибрати такий комплекс дій, проект, план правозахисних заходів, а не інший.

Як показує огляд саморегулювання НУО організації One World Trust, поточні ініціативи «особливо слабкі у тому, що стосується зобов'язань розкривати внутрішню інформацію, включаючи підстави для вибору правозахисними організаціями окремого питання для проведення діяльності»¹⁵. У багатьох випадках це пов'язано з тим, що рушійною силою оцінок є кошти та пріоритети донорів. Винятком є метод «Підзвітність громадянського суспільства» (One World Trust), в рамках якого з'ясовують, чи включає ОГС урахування результатів оцінювання проектів та програм у свій процес стратегічного планування. «Модель сертифікації НПО» Пакистанського центру філантропії також містить запитання щодо вихідних даних для програм. Незважаючи на це, така тенденція є проблематичною,

¹² Alnoor Ebrahim, 'Accountability in Practice', World Development 31, no. 5: 2003.

¹⁵ Michael Hammer, Charlotte Rooney, and Shana Warren, 'Addressing Accountability in NGO Advocacy', One World Trust, March 2010.

оскільки вона висвітлює недостатню підзвітність у сфері прийняття програмних рішень в ОГС, і може також свідчити, що багато ОГС насправді не мають об'єктивних підстав для обґрунтування своїх рішень.

Багато методів оцінювання не лише не розглядають попереднє програмне планування, вони також і не застосовуються для подальшого планування. ОГС може не мати необхідного потенціалу для виконання рекомендацій оцінювання, або ж її можуть відволікати від цього інші пріоритети після завершення оцінки. Так само як програмні рішення мають прийматись на базі об'єктивної інформації, так і має бути зібрана й застосовуватися об'єктивна інформація. Лише у такому випадку ОГС стануть дійсно ефективними та підзвітними.

Рекомендації для розробки ефективних оцінок

На завершення можна запропонувати кілька характеристик, які сприяють підвищенню ефективності оцінки.

Належність

Щоб можна було застосувати результати оцінки громадянського суспільства для досягнення змін, відповідна ОГС повинна бути відданою цій справі. Для цього необхідна належність результатів оцінки організації: відчуття, що результати належать членам організації (щонайменше частково) і що вони є суттєво важливими для досягнення майбутніх результатів. Отже, належність є невід'ємною складовою перетворення результатів у позитивні зміни.

Найкращим способом для забезпечення належності результатів є надати можливість ОГС очолити процес оцінювання. Крім цього, громадянське суспільство має залучатись якомога активніше як до розробки, так і до проведення оцінок. Для забезпечення відданості ОГС, вони мають залучатись на початкових стадіях процесу, хоча одночасно слід враховувати, що вони витрачають свій час та ресурси на численні інші потреби.

Підзвітність

Оцінки громадянського суспільства безперечно підсилюють підзвітність ОГС, оскільки вони іноді виявляють непрозору практику та дають об'єктивні підстави для подальших дій. Корисними є навіть і негативні, на перший погляд, висновки про діяльність ОГС, оскільки вони вважаються доказом відданості справі підзвітності. Зокрема, оцінки самих ОГС показують, що ці організації згодні поширити на себе такі ж стандарти, яких вони вимагають від інших.

Підзвітність стосується не лише внутрішнього управління, а й планування. Це означає планування відповідно до місії організації, що ґрунтується на прийнятті рішень на базі об'єктивної інформації. Оцінки можуть допомогти визначити, чи дійсно це так.

Участь

Ефективні оцінки громадянського суспільства безперечно потребують широкої участі зацікавлених сторін (див. вставку 8). У такому разі масштаби сектора визначаються повною мірою і результати оцінок належать зацікавленим сторонам (див. вище). Участь може забезпечуватись різними шляхами. В ідеальному випадку ОГС очолюють процес оцінювання, але вони можуть також брати участь у розробці методів, у зборі даних, в їх аналізі та розповсюдженні в рамках процесу під керівництвом зовнішніх сторін (фокус-

групи, співбесіди та опитування). Крім загальної участі громадянського суспільства, важливо також забезпечити урахування думок усіх представлених у суспільстві груп на всіх стадіях (включаючи жінок та бідних). Враховуючи, що такі групи традиційно ігноруються, суттєво важливо охоплювати їх в ініціативний спосіб. У разі цілковитого представництва зацікавлених сторін оцінки є більш чіткими та корисними.

ОГС можуть стикатись з проблемами фрагментації та конкуренції у самому громадянському суспільстві через різні рівні фінансування, розташування, через різні групи, які вони представляють, тощо; але незважаючи на це, зазвичай співробітництво все ж таки дає позитивний ефект. ОГС мають контактувати з такими групами, щоб обговорити, як вони можуть розподілити обов'язки та працювати у команді для забезпечення максимальної ефективності. Діяльність у рамках спільного проекту (включаючи оцінювання, але не обмежуючись ними) може активізувати діалог і сприяти розбудові відносин. Крім того, взаємодія та співробітництво організацій може сприяти парасолькова група ОГС.

Питання, наскільки широкою має бути участь, має вирішуватись окремо для кожного конкретного випадку. У кожному суспільстві існує свій перелік груп, які потребують представництва. Поглиблений аналіз зацікавлених сторін¹⁶ може визначити більше груп, ніж їх можна реально залучити, а ресурси загалом обмежуватимуть кількість можливих учасників. Крім того, наявність занадто великої кількості різних думок може зменшити ефективність збору даних, особливо у фокус-групах. Широка участь – це важливо, але її необхідно узгоджувати з належним застосуванням доступних ресурсів.

Прозорість

Прозорість не лише дозволяє більш широкій аудиторії скористатись результатами оцінки, а й поліпшити підзвітність, демонструючи, що «пристойній організації немає чого приховувати»¹⁷.

Прозорі оцінки потребують повної участі у процесі розробки методу оцінювання та отримання результатів. Це може бути відкриття інформації про залучених осіб, посилання на джерела, об'єктивні підстави для прийняття рішень тощо. Результати мають оприлюднюватись та вільно розповсюджуватись.

Прозорість – це перевага, яка притаманна майже всім оцінкам з провідною роллю ОГС, на відміну від оцінок зовнішніх сторін, оскільки в останньому випадку зазвичай оприлюднюється обмежена інформація. Як і підзвітність, прозорість – це цінність, що просувається ОГС, і її необхідно таким саме чином підтримувати у внутрішньому житті ОГС.

У деяких ситуаціях повна прозорість може бути небажаною. Наприклад, якщо результати оцінки можуть створити загрозу для діяльності ОГС, оскільки вони будуть чутливими для антагоністичного уряду, то повна публікація результатів може не мати сенсу. Кожна ОГС повинна окремо оцінити свій контекст і брати його до уваги, намагаючись водночас забезпечити якомога більшу прозорість, наскільки це можливо.

¹⁶ Існує багато методів для аналізу зацікавлених сторін. Одним із корисних посібників є «Stakeholder Analysis: Cross-cutting Tool» WWF, доступний на сайті assets.panda.org/downloads/1_1_stakeholder_analysis_11_01_05.pdf.

¹⁷ Lisa Jordan, «Mechanisms for NGO Accountability», Global Public Policy Institute (наукова доповідь, 2005 р.).

4. Проведення оцінки громадянського суспільства

У цьому розділі читачам пропонується огляд процесу проведення оцінки громадянського суспільства. Він розрахований на окремих користувачів, зацікавлених у розробці та реалізації оцінки.

Як вибрати метод оцінки

Після прийняття рішення про проведення оцінки потрібно зробити декілька попередніх кроків. Це буде доцільно незалежно від того, чи збираєтесь ви скористатись інструментарієм, наведеним у цьому огляді джерел.

1. Визначення цілей

Перший крок у будь-якому процесі оцінки – це визначити цілі. Потрібно визначити, чого ви намагаєтесь досягти і хто належить до вашої цільової аудиторії. Наприклад, чи намагаєтесь ви підвищити рівень інформованості, просувати те чи інше питання у відносинах з урядом або ж продемонструвати свою підзвітність потенційним джерелам фінансування? Хто належить до вашої аудиторії – місцевий уряд, інші ОГС, вчені, ЗМІ чи донори? Мета оцінки має відповідати задекларованій місії вашої організації.

2. Сектор громадянського суспільства або окремі ОГС

Після визначення цілей, потрібно визначити, чи бажаєте ви оцінити сектор громадянського суспільства в цілому або ж окрему ОГС чи групу ОГС. Методи оцінювання розроблено для однієї з цих цілей.

В огляді джерел у цій публікації методи для оцінювання сектора громадянського суспільства в цілому наводяться у категорії оцінок для «сектора громадянського суспільства». Категорії оцінок окремих ОГС чи груп ОГС – це «зовнішні оцінки громадянського суспільства» та «самостійна оцінка ОГС». Вибір залежить від того, хто проводить оцінку.

3. Якісна чи кількісна оцінка

Існує чимало причин включати кількісні індикатори як складову частину процесу оцінки (див. вище розділ «Кількісні методи оцінювання»), і рішення про їх включення має визначатись вашими цілями. Наприклад, якщо вашою метою є підвищення рівня інформованості за допомогою кампанії у ЗМІ, то кількісні показники можуть бути більш прийнятними, оскільки вони найімовірніше з'являться у повідомленнях ЗМІ. Також якщо ви намагаєтесь продемонструвати поліпшення ситуації з часом, то кількісні показники буде легше порівнювати. Кількісні дані можуть також виявитись більш корисними для досягнення політичних змін, оскільки на урядовців часто більш переконливо діють цифри ніж слова. З іншого боку, отримати кількісні дані може бути складніше, особливо з використанням статистичних методів, і доступні методи містять менше кількісних показників. Крім того, деякі концепції є занадто абстрактними або складними, щоб їх можна було ефективно вимірювати кількісними показниками.

Таким чином, доцільно зважити, чи є кількісні результати пріоритетними для ваших цілей. Інколи найкращим варіантом буде комбінація кількісних та якісних показників.

4. Виміри

Крім того, необхідно буде також визначити, які виміри громадянського суспільства мають оцінюватись задля досягнення ваших цілей. В огляді джерел застосовується модифікований варіант вимірів, яким користується CIVICUS у CSI.

Наприклад, якщо ваша мета пов'язана із визначенням того, чи вплинули ОГС на досягнення змін, то потрібно оцінювати **вплив**. Щоб отримати уявлення про мережі ОГС або щоб визначити рівень ресурсів, з якими функціонують ОГС, до оцінки потрібно включити **потенціал**. **Залучення** має оцінюватись, якщо ви бажаєте встановити, як ОГС охоплюють своїх бенефіціарів та інші зацікавлені сторони. Щоб показати практику підзвітності ОГС та шляхи, якими ОГС досягають рівня стандартів, дотримання яких вони вимагають від інших, потрібно оцінювати **управління**. А для визначення контексту, в якому функціонує громадянське суспільство, особливо коли воно стикається з антагоністичними силами, потрібну інформацію дасть оцінка **оточення**. Всі ці виміри, часто у комбінації, охоплюються інструментарієм, наведеним у цьому огляді джерел (див. також таблицю 3).

5. Проблемний контекст

Хоча будь-яке оточення, в якому функціонує громадянське суспільство, створює свої унікальні проблеми, деякі ситуації заслуговують на особливу увагу і потребують адаптації методології. У ситуаціях недостатнього верховенства права або в разі конфлікту, для оцінки громадянського суспільства можуть бути потрібні спеціально адаптовані запитання, які дадуть змогу отримати краще уявлення про вплив на громадянське суспільство та про те, як ОГС сприяють змінам. З іншого боку, у ситуаціях, коли ОГС сприймаються як партнери державних структур, за допомогою оцінок можна отримати більш поглиблене уявлення про практику роботи офіційних структур та про роль і місце ОГС у рамках такої практики і за її межами.

6. Інші позиції

Ваші цілі можуть вимагати урахування багатьох інших поглядів, включаючи суто регіональні питання, координацію з національним або місцевим громадянським суспільством або з іншою стратегією врядування, залучення донорів з метою створення сприятливих умов для громадянського суспільства або внутрішні позиції, такі як кадрові або фінансові ресурси.

Наприклад, якщо оцінку проводять як складову частину регіональної програми оцінки громадянського суспільства у кількох різних юрисдикціях, які можна порівнювати, то може бути важливо висвітлити спільні риси, а також показати розбіжності. Так зробили у випадку «Підзвітності громадянського суспільства: Принципи та практика» організації One World Trust, адаптувавши методологію до умов Тихоокеанського регіону. Багато острівних держав у цьому регіоні стикаються з майже однаковими проблемами, пов'язаними з невеликим населенням та обмеженою економікою, але що стосується досвіду врядування, то він у цих країн різний, і ці фактори метод враховує. Більш детально окремі позиції розглядаються в огляді джерел, в описі певних інструментів.

Інший приклад – якщо вашій організації бракує потенціалу і вона не має доступу до зовнішніх кваліфікованих кадрів, то слід обирати більш простий метод. У таблиці 4

перелічено всі методи оцінювання, що включені до огляду джерел, за рівнем необхідних для їх застосування ресурсів, а також за обсягом документації, що надається у вказівках до методу.

Таблиця 4. Методи оцінювання, від найпростіших до найскладніших для виконання

Назва інструменту	Рівень необхідних ресурсів	Рівень документації, що надається
Посібник з фундаментальних питань управління НУО	низький: теоретичне дослідження	високий: поетапна інструкція
Підзвітність громадянського суспільства: Принципи та практика. Інструментарій для ОГС	низький: теоретичне дослідження	високий: повний опис
LaTransparencia y la Rendición de Cuentas en el Tercer Sector	низький: теоретичне дослідження	високий: деталізовані пояснення, особливо враховуючи простоту методу
Самостійна оцінка підзвітності	низький: контрольний перелік з балами, що розраховуються автоматично	високий: декілька електронних таблиць
Восьмикутник	низький: теоретичне дослідження	помірний: деяка документація плюс документ у форматі Excel для розрахунку восьмикутника
Контрольний перелік для правової бази ОГС	низький: теоретичне дослідження	помірний: деяка документація
Посібник з дотримання	низький: теоретичне дослідження	низький: мінімальні пояснення
Структурні рамки для звітності про стабільність	низький: теоретичне дослідження	низький: мінімальні пояснення, хоча додається деяка допоміжна інформація
Кенійські стандарти для ОГС	низький: теоретичне дослідження	низький: мінімальні пояснення
Herramienta de Autoevaluación para Organizaciones de la Sociedad Civil	низький: теоретичне дослідження	низький: мінімальні пояснення
Guide Synergie Qualité	помірний: тривалий метод, але може виконуватись за допомогою теоретичного дослідження	високий: деталізована документація
Посібник з організаційної оцінки	помірний: багато етапів, але не особливо обтяжливий	високий: деталізована документація
Профіль потенціалу НУО	помірний: багато етапів, але не особливо обтяжливий	високий: деталізована документація
Модель сертифікації НПО	помірний: багато етапів, але не особливо обтяжливий	помірний: деяка документація
Таблиця критеріїв акредитації для НУО	помірний: багато етапів, але не особливо обтяжливий	помірний: деяка документація
Інструмент організаційної оцінки	помірний: стисла форма плюс SWOT-аналіз	низький: лише стислий вступ

Назва інструменту	Рівень необхідних ресурсів	Рівень документації, що надається
Інструмент для оцінки потенціалу на основі участі	помірний: усебічний перелік запитань, можливість скористатись послугами зовнішнього фасілітатора	високий: деталізована документація
Інструмент оцінки потенціалу ОГС ПРООН	помірний: всебічний інструмент оцінки, але не особливо обтяжливий	високий: деталізована документація (доступний інструмент з можливістю адаптації)
Структурна основа для оцінки демократії	високий: дуже всебічний, потребує широкої кваліфікації	високий: деталізована документація
Соціальний аудит: Інструментарій	високий: для проведення опитувань потрібна кваліфікація	високий: деталізована документація
Структурні рамки ПРООН для координування ОГС	високий: для збору та аналізу кількісних і якісних даних потрібна кваліфікація	помірний: структурна основа доступна, але потребує конкретної адаптації та доопрацювання
Довідник з неприбуткових інституцій у системі національних рахунків	високий: потрібні технічні знання у сфері статистики	високий: деталізована документація
Інструмент організаційної оцінки на основі участі (РОЕТ)	високий: потрібен статистичний аналіз	помірний: високий рівень документації, але зважаючи на складність методу, можна очікувати більшого, мінімальна документація до кількісних показників

Удосконалення існуючих методів

Після того, як ви визначили цілі та основні риси своєї оцінки, важливо вирішити, чи починати розробку нового методу з нуля або ж доопрацювати вже існуючий метод. Таке рішення має виходити з ваших потреб та доступної кваліфікації. Огляд джерел у цій публікації призначений для того, щоб полегшити таку адаптацію і вдосконалення. Він містить широкий перелік методів, які можна застосувати для різноманітних цілей, і деякі методи можна адаптувати без зміни їхніх фундаментальних рис.

Наведеною нижче схемою можна скористатись для вибору інструментів, наведених в огляді джерел [див. схему в окремому документі]. Вона включає як методи оцінювання, так і ті джерела інформації, що публікують повні методи, оскільки для адаптації можна застосувати всі. Схема починається з етапу 2 попереднього розділу: вибір між оцінкою громадянського суспільства в цілому та оцінкою окремих ОГС. Але після цього варіанти вибору для сектора відрізняються від варіантів для оцінки окремих ОГС.

На схемі наведено дві головні групи методів оцінки у категорії «Оцінка сектора громадянського суспільства»: ті, що розглядають громадянське суспільство в рамках більш загального контексту врядування, і ті, що цього не роблять. У межах цих груп інструменти оцінки управління розрізняються за спрямованістю на певні аспекти управління: демократію, корупцію тощо. Інструменти, призначені саме для ОГС, розподіляються за їхніми цілями: для оцінки правової бази, для підтримки статистичної звітності, для застосування даних з метою отримання подальших результатів тощо. Майже всі інструменти для оцінки сектора громадянського суспільства містять кількісні показники.

У категорії «Оцінка окремих ОГС» перша з двох головних груп на схемі відповідає кількісним методам, а друга – суто якісним. Далі кожна із цих груп розподіляється на методи самостійного оцінювання ОГС, з одного боку, і на зовнішні оцінювання – з другого (такі, що проводяться будь-якими іншими організаціями, окрім цільової ОГС, як-от: донори, інші ОГС тощо). Подальший розподіл пов'язаний з різними характеристиками цих методів.

Ви можете також вибрати методи для адаптації, виходячи з інших деталей, що розглядаються в огляді джерел, наприклад, порівнюючи ваші цілі з відповідними цілями, зазначеними для кожного інструменту. Розділ «Сильні та слабкі сторони» в огляді джерел також дає корисну інформацію для визначення того, чи відповідає той чи інший інструмент вашим потребам. Для всіх інструментів наводиться контактна інформація, і вам пропонується самостійно розглядати окремі методи.

Останнім кроком є сама адаптація. Залежно від ваших потреб деякі методи можуть здаватись «готовими для використання». В інших випадках новий метод можна розробити майже з нуля. Проте у будь-якому випадку перед застосуванням завжди доцільно проаналізувати проект методу в рамках процесу з широкою участю основних зацікавлених сторін.

Багатьом ОГС, які лише починають проводити оцінки, слід починати з розгляду застосування CSI. Цей інструмент не лише охоплює чимало позицій, а й добре вивчений і апробований, він користується серйозною повагою на міжнародному рівні і підтримкою мережі CIVICUS. Але CSI не завжди є доцільним методом для всіх потреб в оцінюванні. Якщо вас цікавлять окремі позиції, врахування яких потребуватиме суттєвої адаптації CSI, то ліпше буде застосувати інший, більш гнучкий і розроблений для місцевих умов метод. В умовах суттєво обмежених ресурсів інші методи оцінки будуть простішими для застосування, ніж CSI. Крім того, застосування CSI зазвичай проводиться одночасно у багатьох країнах у рамках міжнародних заходів, і такі часові обмеження можуть не відповідати місцевим потребам.

Подолання перешкод

Як і для будь-якої іншої діяльності, для проведення належної оцінки громадянського суспільства існує чимало перешкод. У цьому розділі розглядаються деякі шляхи для подолання найбільш поширених перешкод.

Проблема 1: Фінансування

Рішення: Пошук фінансування є найсерйознішою проблемою для більшості ОГС. Утім, оцінки мають розглядатись скоріше як можливість, ніж як тягар. Більшість донорів схвально ставляться до відданості ідеї оцінювання (якщо це не так – див. вище розділ «Чому необхідно оцінювати громадянське суспільство?»). Крім того, у пошуку фінансування може допомогти міжнародне партнерство з парасольковою групою ОГС. Додатково до цього, у разі неможливості оплати праці співробітників, безцінним ресурсом можуть виявитись волонтери. Якщо проблема фінансування залишається, то існує чимало методів, що потребують лише залучення наявного персоналу і невеликих витрат часу. Така оцінка може навіть створити можливість для подальшого фандрейзингу в майбутньому.

Проблема 2: Потенціал для збору та аналізу даних

Рішення: Деякі ОГС мають необхідну кваліфікацію у сфері планування, але не мають кваліфікованих дослідників, тому необхідність збору даних може їх непокоїти. Не можна недооцінювати кваліфікацію, потрібну для розробки та проведення методів дослідження

на основі участі, для розробки анкет, проведення ефективних фокус-груп, аналізу даних тощо. Перший крок – це залучення коштів для зміцнення потенціалу, яке зазвичай підтримують донори. Іншим можливим варіантом є співробітництво чи партнерство з іншими зацікавленими групами, які можуть надати додатковий кваліфікований персонал, або ж залучення волонтерів. Незалежно від обраного шляху, найдоцільнішим буде обрати метод, щонайбільше відповідає вашим можливостям. Усебічні оцінки можуть суттєво відволікати увагу і час співробітників ОГС, тож нескладна, але поглиблена оцінка буде більш бажаною, ніж амбітна, але неповна.

Проблема 3: Політичне оточення

Рішення: Антагоністичне політичне оточення може суттєво ускладнити оцінку, особливо якщо уряд вороже або навіть підозріло ставиться до громадянського суспільства. Проблеми можуть виникати також через насильство та конфлікти. За таких обставин важливо оцінювати ситуацію та діяти в рамках відповідних обмежень. У такому випадку корисно зважувати на свою місію та цілі. Наприклад, чи намагаєтесь ви кинути виклик уряду або ж знайти шлях для спільної з урядом роботи? Або ж вас більше турбує загальне підвищення рівня інформованості? Процес оцінки має проводитись у такий спосіб, який відповідатиме вашим цілям. У деяких ситуаціях це може означати відбір результатів для оприлюднення. Складні обставини потребують уяви та гнучкості – і скоріше за все такими якостями відповідні ОГС вже володіють. По можливості ОГС мають також заручитися підтримкою з боку місцевих представників міжнародних інституцій.

Проблема 4: Доступність даних

Рішення: Залежно від контексту дані можуть бути обмеженими. Національні статистичні установи можуть не збирати інформацію про ОГС, а раніше проведених оцінок врядування може і не існувати. Поганий зв'язок та транспортна інфраструктура можуть ускладнити проведення опитувань або співбесід у деяких частинах країни. Ці проблеми є особливо актуальними для оцінок сектора громадянського суспільства, оскільки може виявитись складно отримати сумісні дані. За таких обставин потрібно шукати альтернативні джерела інформації. Наприклад, за відсутності даних державної статистики, репрезентативну вибірку можуть дати ситуаційні дослідження або фокус-групи. Якщо дозволяють наявні ресурси, можна проводити опитування. Якщо метод оцінки новий або ж не розроблений для вашого контексту, то будь-який зроблений вами внесок може мати значення.

Проблема 5: Відповідність міжнародним стандартам на місцевому рівні

Рішення: Розроблені на місцевому рівні методи оцінювання найкраще враховують місцеві особливості, вони належать місцевим ОГС, що допомагає досягти змін на основі отриманих результатів. Утім, місцеві ОГС можуть бути меншою мірою обізнаними з міжнародними стандартами, такими як стандарти належного застосування методів дослідження або ж урахування гендерних питань чи проблем бідності. Найбільшою проблемою може бути відсутність інформації про саме існування цих стандартів. Цей посібник користувача передбачає ознайомлення місцевих ОГС з міжнародною точкою зору. Крім того, мережі ОГС можуть допомогти місцевим ОГС отримати доступ до національної або міжнародної інформації та допомоги. Що ж до конкретних стандартів, приміром, стандарти урахування гендерних аспектів, то існують адаптовані до окремих умов джерела, таке як «Оцінка демократичного врядування: Структурні рамки для вибору індикаторів, що враховують гендер та бідність» (ПРООН)¹⁸.

¹⁸ Документ доступний на сайті: www.undp.org/oslocentre/docs06/Framework%20paper%20-%20entire%20paper.pdf.

Проблема 6: Труднощі з оцінкою впливу у разі дії багатьох факторів

Рішення: ОГС постійно стикаються з проблемами оцінки впливу своєї діяльності. Це пов'язано з тим, що їхня діяльність зазвичай є складовою більшого і складнішого процесу змін, і відокремити внески окремих сторін до цього процесу неможливо: пов'язати поліпшення з діями однієї сторони не лише неможливо, а й хибно. Крім того, аби результати діяльності громадянського суспільства проявилися, може знадобитись багато років, що виходить за часові рамки оцінювання. Для вирішення цієї проблеми проекти ОГС мають ставити такі цілі, що їх можна виміряти. Навіть у разі більш загальних цілей, досягнення яких може відбуватись у майбутньому (а може і не відбуватись), можна також встановлювати і короткотермінові цілі. Питання встановлення цілей виходять за межі цієї публікації, але можна запропонувати почати з ознайомлення з посібником PCNC (крім того, з цього приводу існує чимало інших доступних для громадськості джерел інформації). Коли цілівстановлені, до них можна застосувати методи оцінювання.

І в будь-якому разі...

Творчість та відданість завжди піде на користь оцінці, як і будь-якій іншій програмній діяльності ОГС. Залишайтеся відкритими для всіх можливостей і подивіться, чого ви зможете досягти!

Огляд джерел

Далі наводиться інформація про 21 метод оцінки громадянського суспільства, та про 16 проведених оцінок, результати яких можуть виявитись корисними джерелами інформації.

Зміст

Методи оцінювання громадянського суспільства

Джерела інформації

<i>Auditoria Ciudadana sobre la Calidad de la Democracia</i> Estado de la Nacion.....	75
<i>Guide Synergie Qualité (посібник з забезпечення якості)</i> <i>Coordination Solidarité Urgence Développement</i>	57
<i>Herramienta de Autoevaluación para Organizaciones de la Sociedad Civil</i> <i>(інструмент самостійної оцінки для організацій</i> <i>громадянського суспільства)</i> HelpArgentina.....	60
<i>La Transparencia y la Rendición de Cuentas en el Tercer Sector</i> <i>(прозорість та підзвітність у третьому секторі)</i> <i>Observatorio del Tercer Sector</i>	71
<i>Афробарометр</i> Afrobarometer	73
<i>Восьмикутник SIDA</i>	64
<i>Міждержавний звіт про підзвітність</i> One World Trust	79
<i>Міждержавний щорічник громадянського суспільства</i> <i>Лондонська школа економіки</i>	80
<i>Довідник з неприбуткових інституцій у системі національних рахунків</i> <i>Статистичне відділення ООН та Центр дослідження</i> <i>громадянського суспільства Університету Джона Гопкінса</i>	59
<i>Єгипетський соціальний контракт: Роль громадянського</i> <i>суспільства (Національний звіт з людського розвитку) ПРООН – Ezunem</i>	79
<i>Зв'язки, що об'єднують: Соціальний капітал у Боснії-Герцеговині</i> <i>(Національний звіт з людського розвитку ПРООН – Боснія-Герцеговина)</i>	84
<i>Індекс громадянського суспільства CIVICUS</i>	77
<i>Індекс стабільності НУО USAID</i>	83
<i>Індикатори чесності Global Integrity</i>	81
<i>Інструмент організаційної оцінки NGO Manager</i>	65
<i>Інструмент організаційної оцінки на основі участі (РОЕТ)</i> <i>Центр розвитку освіти спільно з ПРООН</i>	68

Інструмент оцінки потенціалу на основі участі CARE International	67
Інструмент оцінки потенціалу ОГС ПРООН	53
Кенійські стандарти для ОГС Мережа ліквідації бідності	61
Контрольний перелік для правової бази ОГС Міжнародний центр неприбуткового права.....	51
Координування палестинських неурядових організацій на Західному березі та у секторі Газа Палестинський інститут дослідження економічної політики.....	82
Модель сертифікації НПО Пакистанський центр філантропії (PCP)	63
Оцінка оточення для діяльності ОГС/НУО в Ефіопії Християнська асоціація допомоги та розвитку (CRDA).....	74
Оцінка потенціалу та стратегія зміцнення потенціалу ОГС у Тихоокеанському регіоні Тихоокеанський центр ПРООН.....	76
Оцінка урахування громадської думки та підзвітності Інститут закордонного розвитку	55
Підзвітність громадянського суспільства: Принципи та практика. Інструментарій для ОГС One World Trust	51
Порівняльний проект неприбуткового сектора Університет Джонса Гопкінса, Центр дослідження громадянського суспільства	78
Посібник з дотримання Світова асоціація неурядових організацій (WANGO).....	52
Посібник з організаційної оцінки CIDA	66
Посібник з фундаментальних питань управління НУО Філіппінська рада із сертифікації НУО (PCNC)	58
Профіль потенціалу НУО Корпус миру.....	62
Світова оцінка врядування ODI	84
Соціальний аудит: Інструментарій Центр належного врядування	69
Структурна основа для оцінки демократії International IDEA	54
Структурні рамки для звітності про стабільність Міждержавна ініціатива зі звітності.....	70
Структурні рамки для координування ОГС ПРООН	56
Схема оцінки ARVIN Світовий банк	73
Таблиця критеріїв акредитації для НУО (повна) AusAID	62

Методи оцінювання

Формат методів оцінювання

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Рік першої публікації відповідного методу	Регіони або країни, для яких розроблявся метод, або виконавці оцінювання	<ul style="list-style-type: none">Сектор громадянського суспільства (зведені дані для всіх ОГС);зовнішня оцінка громадянського суспільства (оцінка окремих ОГС донорами, іншими ОГС або науковими установами);самостійна оцінка ОГС (самооцінювання ОГС).	<ul style="list-style-type: none">Потенціал (кадрові та фінансові ресурси, мережі контактів);залучення (соціальне та політичне);оточення (економічний, політичний та культурний контексти, в якому функціонує громадянське суспільство);управління (відданість демократичному прийняттю рішень, практиці рівних можливостей у сфері праці, прозорості демократичному управлінню, екологічним стандартам)вплив (на соціальні та політичні наслідки)

Задекларовані цілі

Цілі інструменту, задекларовані організацією-розробником.

Методологія

Ключові положення методології, такі як питання, що оцінюються, та кількість індикаторів.

Збір даних

Методи збору даних, джерела та типи даних.

Форма звітності

Тип інформації, яку в результаті отримують (описовий звіт, огляд тощо), включаючи будь-які кількісні показники.

Простота реалізації

Рівень необхідних ресурсів та обсяг наданої допоміжної документації.

Сильні та слабкі сторони

Позитивні та негативні риси інструменту, пов'язані зі збором даних, необхідними ресурсами, застосуванням та прийнятністю, урахуванням гендерних аспектів, індикаторами на користь бідних, участю тощо.

Контактна інформація

Домашня Інтернет-сторінка та/або інші Інтернет-ресурси

Контрольний перелік для правової бази ОГС Міжнародний центр неприбуткового права **Контрольний перелік для правової бази ОГС** Міжнародний центр неприбуткового права»

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2006	Світовий сектор громадянського суспільства: розроблений на базі законів більше як 150 країн	Сектор громадянського суспільства	Оточення

Задекларовані цілі

Оцінити, чи відповідає чинне законодавство або законопроекти про ОГС загальноприйнятій міжнародній практиці.

Методологія

Чотири категорії положень, які мають включатись у законодавство, що регулює ОГС: захист фундаментальних свобод; чесність та належне державне управління; фінансова стабільність; підзвітність та прозорість.

Збір даних

Теоретичне дослідження: місцеві закони та кодекси.

Форма звітності

Якісні дані у форматі контрольного переліку «так/ні».

Простота реалізації

Рівень ресурсів: низький (теоретичне дослідження).

Рівень допоміжної документації: помірний (деяка документація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> Простий метод для порівняння правової бази з міжнародними стандартами; може виконуватись у рамках процесу на основі участі 	<ul style="list-style-type: none"> Не розглядається фактична ситуація; відсутність кількісних даних обмежує можливості для порівняння різних країн та різних періодів часу; відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу; метод не приділяє безпосередньої уваги гендерним питанням чи питанням бідності

Контактна інформація

www.icnl.org/knowledge/pubs/NPOChecklist.pdf; Discussion Guide

[www.icnl.org/knowledge/pubs/MTT%20\(eng\).pdf](http://www.icnl.org/knowledge/pubs/MTT%20(eng).pdf)

Підзвітність громадянського суспільства: Принципи та практика. Інструментарій для ОГС One World Trust [адаптований для Белізу, Індії, Уганди та Тихоокеанського регіону]

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2009	Окремі ОГС у Белізі, Індії, Уганді та у Тихоокеанському регіоні	Самостійна оцінка ОГС	Залучення; управління

Задекларовані цілі

Визначити спільні принципи підзвітності для ОГС у кожній цільовій країні/регіоні; визначити наявні зразки кращої практики підзвітності, що існують серед ОГС, і визначити сфери, які потребують зміцнення потенціалу у цьому секторі; надати практичні інструменти і схеми, якими ОГС зможуть скористатись для досягнення підзвітності у своїй повсякденній діяльності та у взаємодії із зацікавленими сторонами.

Методологія

Самостійна оцінка, яка включає чотири головних показники з відповідними стандартами підзвітності: фундаментальні основи підзвітності; підзвітне управління; підзвітні програми; підзвітне управління ресурсами.

Збір даних

Виконується індивідуально або групою, виходячи з особистого досвіду/спостережень.

Форма звітності

Якісні результати у формі звіту.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: низький (теоретичне дослідження).

Рівень допоміжної документації: високий (повний звіт).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Надає дані для подальших дій з метою поліпшення на базі отриманих результатів;• певні можливості для порівняння різних країн;• метод розроблено із залученням груп, що займаються гендерною проблематикою;• хоча метод обмежується кількома країнами, його можна легко адаптувати до іншого контексту;• певне методологічне врахування гендерних питань та питань бідності;• замість One World Trust провідну роль у процесі відігравали місцеві партнерські ОГС	<ul style="list-style-type: none">• Відсутність кількісних результатів обмежує можливість для порівняння різних країн та різних періодів часу

Контактна інформація

www.oneworldtrust.org/index.php?option=com_content&view=article&id=83&Itemid=70

Посібник з дотримання Світова асоціація неурядових організацій (WANGO)

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2002	Окремі НУО в усіх частинах світу: розроблявся в рамках процесу міждержавних консультацій	Самостійна оцінка ОГС	Потенціал; управління

Задекларовані цілі

Допомогти НУО оцінити, чи відповідає їхня сьогодення політика і практика «Кодексу етики та поведінки НУО».

Методологія

Посібник поділений на розділи, кожен з яких містить набір стандартів: керівні принципи; чесність НУО; місія та діяльність; управління; кадрові ресурси; довіра з боку громадськості; фінанси та правові аспекти; фандрейзинг; партнерство, співробітництво та мережа контактів.

Збір даних

На підставі особистого досвіду/спостережень.

Форма звітності

Якісні результати у формі: контрольний перелік запитань з відповідями «так/ні», додається місце для уточнень.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: низький (теоретичне дослідження).

Рівень допоміжної документації: низький (мінімальні пояснення).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Частина визнаного на міжнародному рівні консорціуму НУО та його програма стандартів;• метод надається у форматі електронних таблиць для полегшення застосування;• метод розроблявся в рамках процесу на основі участі	<ul style="list-style-type: none">• Відсутність кількісних результатів обмежує можливості для порівняння різних країн та різних періодів часу;• метод не приділяє безпосередньої уваги ґендерним питанням або питанням бідності

Контактна інформація

www.wango.org/codeofethics.aspx

Інструмент оцінки потенціалу ОГС ПРООН

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2006	Окремі ОГС	Зовнішня оцінка ОГС	Потенціал; залучення; оточення; управління; вплив

Задекларовані цілі

Оцінити потенціал ОГС та її відповідність принципам і цілям ПРООН, перш ніж відібрати як партнера для реалізації програм ПРООН.

Методологія

Інструмент складається із двох частин та містить загалом 16 показників. Оцінюються мандат організації, її політика та управління; спроможність будувати відносини співробітництва зі своєю базою підтримки, зовнішніми сторонами, включаючи урядові структури, донорів та інші ОГС; технічний потенціал у сфері кваліфікації та організаційний потенціал.

Збір даних

Віезд на місця та верифікація ПРООН. В інструменті надається перелік індикаторів (відповідні документи), якими можна скористатись для перевірки відповідей ОГС на запитання.

Форма звітності

В остаточному звіті наводяться якісні результати та думки членів групи оцінки. Залежно від того, як адаптовано інструмент, кожному показнику можна присвоїти показник у балах і розрахувати середні бали.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: помірний (віезд на місця).

Рівень допоміжної документації: високий (інструмент легкодоступний і може бути адаптований до конкретних потреб).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Інструмент може бути адаптований і доповнений додатковими запитаннями та показниками, щоб задовольнити потреби конкретної оцінки, включаючи оцінку уваги організації до гендерних питань та питань бідності;призначався для застосування представництвами ПРООН у країнах для відбору прийнятних партнерів з реалізації, але ним можна також користуватись для самостійної оцінки ОГС;потенційна можливість використання результатів як відправної точки – з ними можна порівнювати результати будь-якої майбутньої оцінки потенціалу організації, щоб побачити, яких змін чи поліпшень досягла організація	<ul style="list-style-type: none">Зовнішня оцінка з провідною роллю донора;організація може не отримати результатів оцінки;інструмент розглядає спроможність організації виконати проект і безпосередньо не розглядає урахування організацією гендерних питань та питань бідності

Контактна інформація

www.undp.org/partners/civil_society/publications/CSO_Toolkit_linked.pdf

Структурна основа для оцінки демократії International IDEA

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Уперше розроблений у 2000 р., остання версія – 2008 р.	Політичні системи в усьому світі: пілотні проекти в усіх регіонах, у розвинутих країнах та країнах, що розвиваються	Сектор громадянського суспільства	Залучення; оточення

Задекларовані цілі

Оцінити якість громадянської демократії та визначити пріоритетні сфери для політичних та демократичних реформ.

Методологія

Одним із чотирьох фундаментальних засад є громадянське суспільство та участь громадянськості, це включає три профільних питання: обсяг та незалежність громадянського суспільства; участь громадян у житті громадянського суспільства; співпраця урядових

структур з громадянським суспільством.

Збір даних

Гнучке використання урядовими структурами, донорами або ОГС, часто з використанням групи експертів, які дають відповіді, спираючись на свій досвід/спостереження.

Форма звітності

Якісні та (можливо) кількісні результати: форма звіту плюс рейтинги.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: високий (дуже всебічний, потребує широкого досвіду).

Рівень допоміжної документації: високий (деталізована документація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Перша масштабна оцінка врядування, яка наголошує на належності національному рівню;• метод деталізований, що прискорює реалізацію;• гнучка структура дозволяє включення різноманітних методів збору даних та застосування з різним рівнем ресурсів;• розглядає діяльність ОГС у більш загальному контексті врядування;• збір даних у рамках процесу на основі участі	<ul style="list-style-type: none">• Відсутність систематизованого методу обмежує можливості для порівняння різних країн;• у громадянському суспільстві не розглядаються гендерні питання або питання бідності

Контактна інформація

www.idea.int/sod/framework/index.cfm

Оцінка урахування громадської думки та підзвітності Інститут закордонного розвитку

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2006	Системи урахування громадської думки та підзвітності в усьому світі; пілотна реалізація у Беніні та Нікарагуа	Сектор громадянського суспільства	Потенціал; оточення; вплив

Задекларовані цілі

Документувати та координувати підходи й стратегії партнерів у сфері розвитку, спрямовані на поліпшення урахування громадської думки та підзвітності у різних контекстах країн, що розвиваються, визначити, які підходи працюють найкраще, де і чому; оцінити вплив різних заходів донорів у цій сфері на державне управління та ефективність допомоги, а також визначити, чи має цей вплив сталий характер.

Методологія

Структура оцінки включає п'ять показників: можливості, обмеження та точки концентрації зусиль; інституційний, організаційний та індивідуальний потенціал; канали урахування громадської думки та підзвітності: учасники та механізми; зміни у політиці, практиці, поведінці та владних відносинах; більш загальні результати у сфері розвитку.

Збір даних

Проводиться донором за результатами польових досліджень.

Форма звітності

Якісні результати у формі звіту.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: високий (за відгуками користувачів реалізація є складною).

Рівень допоміжної документації: помірний (деяка документація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Гнучкий метод, який можна адаптувати до різного контексту;спрямований на результати підхід сприяє діям;методологічне спрямування на скорочення бідності	<ul style="list-style-type: none">Виконується з провідною роллю донорів для цілей надання допомоги; не є процесом з провідною роллю ОГС;складний метод, реалізація може бути важкою;відсутність кількісних результатів обмежує порівняння різних країн та різних періодів часу;відсутність формального процесу участі у розробці методу;метод не приділяє безпосередньої уваги гендерним питанням

Контактна інформація

www.odi.org.uk/projects/details.asp?id=120&title=evaluation-citizens-voice-accountability

Структурні рамки для координування ОГС ПРООН

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2006	Сектор ОГС будь-якої країни	Оцінка сектора ОГС	Потенціал; залучення; оточення; управління; вплив

Задекларовані цілі

Отримати загальний огляд кола ОГС, що працюють у контексті будь-якої країни, загальне уявлення про їхній потенціал, цілі, сильні сторони та обмеження, як вони функціонують і залучають свою базу підтримки та цільових бенефіціарів. Координування як засіб визначення та розбудови потенційних партнерств з відповідними організаціями.

Методологія

Комбінована кількісно-якісна оцінка, що включає індивідуально розроблені анкети для ОГС із запитаннями щодо управління та планування в організаціях, головна увага приділяється формальним та неформальним дискусіям і співбесідам з лідерами спільнот та місцевими лідерами з метою отримати уявлення про вплив діяльності ОГС з точки зору цільових бенефіціарів.

Збір даних

Польові дослідження, які проводяться групою опитування (ПРООН, консультанти, ОГС тощо).

Форма звітності

Створюється база даних ОГС, яка містить кількісні та якісні результати, включаючи стислий опис окремих ОГС, що їх координували у процесі огляду. Такий стислий опис зазвичай включає бачення, місію, спрямованість та рівень кваліфікації окремої організації. На основі результатів координування готується остаточний аналітичний звіт.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: високий (польові дослідження).

Рівень допоміжної документації: помірний (рамкову схему необхідно адаптувати до конкретного контексту).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Розроблений для опрацювання огляду ОГС, які функціонують у відповідному контексті;може бути адаптований для відповідності різному контексту і проводитись на різних рівнях, з різним рівнем охоплення та в конкретних цільових сферах;передбачає можливість проведення процесу на основі участі і може бути адаптований для залучення багатьох зацікавлених сторін;можна включити такі виміри, як питання бідності та гендерні питання;координування може проводитись на різних рівнях та з різним охопленням;розроблений для можливості повторного застосування, результати містяться у базі даних ОГС, яку можна легко поновлювати	<ul style="list-style-type: none">Координування є масштабною справою і потребує кадрових, технічних та фінансових ресурсів;зовнішня оцінка з провідною роллю донорів;рамкова схема дає загальну методологію, необхідно розробляти анкети для кількісних та якісних оцінок;метод не приділяє безпосередньої уваги гендерним питанням і питанням бідності

Контактна інформація

www.undp.org/partners/civil_society/publications/CSO_Toolkit_linked.pdf

Guide Synergie Qualité (посібник із забезпечення якості) Coordination Solidarité Urgence Développement

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2005	Окремі НУО; регіон не вказаний, але наводяться міждержавні приклади	Самостійна оцінка ОГС	Потенціал

Задекларовані цілі

Допомогти у запровадженні процедур забезпечення якості у НУО.

Методологія

Посібник складається з п'яти глав, кожна з яких можна розглядати незалежно від інших: гуманітарна етика; внутрішнє управління в організації; управління кадровими ресурсами; проектний цикл; роль уражених груп населення.

Збір даних

На основі особистого досвіду/спостережень.

Формат звітності

Якісні результати у форматі запитань та відповідей.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: помірний (тривалий метод, але він може проводитись як теоретичне дослідження).

Рівень допоміжної документації: високий (деталізована документація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Головна увага приділяється запобіганню ризику у гуманітарних заходах;• модульний метод, можуть виконуватись окремі частини;• метод розроблено консорціумом НУО;• приділяє увагу питанням участі;• певне методологічне врахування гендерних питань та питань бідності	<ul style="list-style-type: none">• Відсутність кількісних результатів обмежує можливості для порівняння різних країн та різних періодів часу;• повний посібник доступний лише французькою мовою

Контактна інформація

www.coordinationsud.org/spip.php?article447&var_recherche=synergie%20qualite

Посібник з фундаментальних питань управління НУО Філіппінська рада із сертифікації НУО (PCNC)

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2008	Окремі НУО на Філіппінах	Самостійна оцінка ОГС	Потенціал

Задекларовані цілі

Допомогти НУО навчитись, як досягти кращого керівництва й управління в організаціях.

Методологія

П'ять напрямків діяльності для НУО: бачення, місія та цілі; управління; фінансове управління та адміністрування; програмна діяльність; партнерство, розвиток контактів та мереж.

Збір даних

Проводиться виконавчим керівництвом НУО на основі особистого досвіду/спостережень.

Форма звітності

Якісні результати у контрольному переліку запитань та у форматі запитань та відповідей.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: низький (теоретичне дослідження).

Рівень допоміжної документації: високий (послідовна інструкція «крок за кроком»).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Один із найбільш визначних інструментів оцінки, розроблених на місцевому рівні; • спеціально розрахований на невеликі, місцеві та нещодавно утворені НУО; • базовий формат, що включає багато визначень, добре придатний для проведення першої оцінки; • ув'язаний з процесом сертифікації (опція) 	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність кількісних результатів обмежує можливість порівняння різних країн та різних періодів часу; • відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу; • метод не приділяє безпосередньої уваги гендерним питанням або питанням бідності; • метод розроблений для Філіппін, може потребувати адаптації

Контактна інформація
www.pcnc.com.ph/

Довідник з неприбуткових інституцій у системі національних рахунків Статистичне відділення ООН та Центр дослідження громадянського суспільства Університету Джонса Гопкінса

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2003	Сектор громадянського суспільства в усьому світі: випробуваний в 11 країнах з різними рівнями розвитку	Сектор громадянського суспільства	Потенціал; залучення

Задекларовані цілі

Поліпшити урахування неприбуткових організацій або ОГС у національній економічній статистиці.

Методологія

Ключові виміри згруповано у 4 категорії: головні монетарні змінні; додаткові монетарні змінні; головні соціальні та економічні індикатори; додаткові якісні та кількісні показники.

Збір даних

Залежно від ресурсів та доступних даних на основі особистого досвіду/спостережень, результатів опитувань, співбесід тощо.

Форма звітності

Кількісні та якісні результати у вигляді звіту плюс форма звітності (опція).

Простота реалізації

Рівень ресурсів: високий (потрібні технічні знання у сфері статистики).

Рівень допоміжної документації: високий (деталізована документація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Конкретна спрямованість на міжнародні вказівки для створення системи національних рахунків та статистичної звітності про ОГС;• поглиблена документація щодо проведення оцінки;• поетапний метод дозволяє проводити реалізацію у більшому чи меншому масштабі залежно від ресурсів;• регулярне джерело офіційної інформації про сектор, яка може поновлюватись з часом;• метод певною мірою розглядає гендерні питання та питання бідності	<ul style="list-style-type: none">• Вузька спрямованість не буде прийнятною для більшості ситуацій;• технічний зміст потребує спеціальної кваліфікації;• відсутність формального процесу на основі участі у розробці проєкту

Контактна інформація

www.ccss.jhu.edu/index.php?section=content&view=9&sub=11&tri=18

Herramienta de Autoevaluación para Organizaciones de la Sociedad Civil (інструмент самостійної оцінки для організацій громадянського суспільства) Help Argentina

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Інформація відсутня	Окремі ОГС в Аргентині	Самостійна оцінка ОГС	Потенціал

Задекларовані цілі

Дозволити соціальним організаціям проводити самостійну оцінку з метою поліпшення у кількох сферах, включаючи внутрішнє управління та розвиток зовнішніх зв'язків.

Методологія

Основою інструментарію є принципи, що стосуються двох аспектів управління організацією, і для кожного із цих аспектів пропонується серія індикаторів: організація та її контекст (аналіз, планування й оцінка та зовнішні зв'язки організації); організація та її управління (прийняття рішень; фінанси, бюджет та правовий статус; особисті відносини та внутрішня комунікація).

Збір даних

На основі особистого досвіду/спостереження.

Форма звітності

Якісні результати у формі: рейтинги та описова частина.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: низький (теоретичне дослідження).

Рівень допоміжної документації: низький (мінімальні пояснення).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Метод оцінки, розроблений на місцевому рівні; • метод розроблено в рамках процесу на основі участі; • он-лайнний формат полегшує порівняння з іншими організаціями; • метод приділяє певну увагу гендерним питанням 	<ul style="list-style-type: none"> • Метод розроблено для Аргентини; може потребувати адаптації; • вимагається безкоштовна реєстрація; • метод не приділяє безпосередньої уваги питанням бідності; • доступний лише іспанською мовою

Контактна інформація

www.helpargentina.org/es/bestpractices

Кенійські стандарти для ОГС Мережа ліквідації бідності

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2008	Окремі ОГС у Кенії	Самостійна оцінка ОГС	Потенціал; управління

Задекларовані цілі

Надати сектору ОГС позитивного іміджу, можливість бути і взірцем, і каталізатором для позитивних змін у країні та у суспільстві, намагаючись відповідати кращим зразкам.

Методологія

Стандарти, що належать до 8 категорій/кластерів: правові та законодавчі вимоги; індивідуальність; управління; планування та розробка програм; системи та політика управління; залучення та використання ресурсів; партнерство зовнішні відносини; організаційна культура та лідерство.

Збір даних

На основі особистого досвіду/спостережень.

Форма звітності

Якісні результати у формі звіту.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: низький (теоретичне дослідження).

Рівень допоміжної документації: низький (мінімальні пояснення).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Метод, розроблений ОГС та для ОГС; • ув'язаний з процесом сертифікації; • розроблений для поліпшення підзвітності ОГС, а відповідно і для зміцнення позиції ОГС у суспільстві; • метод приділяє певну увагу гендерним питанням 	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність кількісних результатів обмежує можливості для порівняння різних країн та різних періодів часу; • метод не є легкодоступним для організацій, що не входять до мережі; • розроблені для Кенії стандарти можуть виявитись неактуальними в іншому контексті; • метод не приділяє безпосередньої уваги питанням бідності

Контактна інформація

www.penkenya.org/pages/Cso_Standards-_VIWANGO.vrt

Таблиця критеріїв акредитації для НУО (повна) AusAID

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2008	Окремі НУО, що працюють в Австралії у сфері розвитку	Самостійна оцінка ОГС	Потенціал; залучення; управління

Задекларовані цілі

Переконати AusAID та громадськість Австралії, що уряд країни фінансує професійні організації спільнот, які мають добре управління та спроможні досягти якісних результатів у сфері розвитку.

Методологія

Критерії у п'яти категоріях: назва та структура організації; ідеологія розвитку і практика управління; підходи до партнерства та співпраці у сфері розвитку; зв'язки з австралійською спільнотою; фінансові системи та управління ризиком; деякі окремі конкретні запитання для тих НУО, що займаються питаннями репродуктивного здоров'я.

Збір даних

На основі особистого досвіду/спостережень.

Форма звітності

Якісні результати у формі звіту.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: помірний (включає багато кроків, але не дуже складний).

Рівень допоміжної документації: помірний (деяка документація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Унікальний метод для акредитації НУО донорами;базовий та повний варіанти методу дозволяють проводити оцінку різної поглибленості;метод певною мірою враховує гендерні питання та питання бідності	<ul style="list-style-type: none">Хоча метод призначений для самостійної оцінки, він є складовою ширшої програми донора;відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу;відсутність кількісних результатів обмежує можливості для порівняння різних країн та різних періодів часу;метод розроблено для Австралії; потребуватиме адаптації

Контактна інформація

www.ausaid.gov.au/ngos/accreditation.cfm

Профіль потенціалу НУО Корпусу миру

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2003	Окремі НУО у цільових країнах Корпусу миру (країни глобального Півдня)	Самостійна оцінка ОГС	Потенціал; залучення; вплив

Задекларовані цілі

Допомогти НУО оцінювати свій потенціал та виробляти стратегії зміцнення своїх організацій.

Методологія

Цей організаційний інструмент містить запитання, пов'язані із шістьма функціональними системами НУО: програми; керівництво; управління; кадрові ресурси; фінансові ресурси; стосунки із зовнішніми сторонами.

Збір даних

Проводиться волонтерами Корпусу миру за результатами спілкування з місцевими НУО та спільнотами.

Форма звітності

Якісні результати у формі, а також неформальні записи.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: помірний (багато кроків, але не дуже складний).

Рівень допоміжної документації: високий (деталізована документація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Розроблений для підтримки навчання на основі досвіду;призначений для волонтерів Корпусу миру, але розроблений з можливістю адаптації, включаючи адаптацію для самостійної оцінки;певне методологічне урахування гендерних питань та питань бідності	<ul style="list-style-type: none">Відсутність кількісних результатів обмежує можливості для порівняння різних країн та різних періодів часу;хоча постійно наголошується на участі, не було формального процесу участі у розробці проекту

Контактна інформація

www.peacecorps.gov/index.cfm?shell=library.comdev (див. NGO Training Handbook)

Модель сертифікації НПО Пакистанський центр філантропії (PCP)

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2002	Окремі ОГС у Пакистані	Зовнішня оцінка громадянського суспільства	Потенціал; залучення; управління

Задекларовані цілі

Отримати сертифікацію PCP, яка підвищує рівень довіри до організації та дозволяє отримувати податкові пільги.

Методологія

Вісімдесят стандартів у трьох категоріях: внутрішнє керівництво; фінансове управління та програмна діяльність.

Збір даних

Теоретичне дослідження (проводиться ОГС) та польові дослідження, які проводяться PCP.

Формат звітності

Кількісні та якісні результати у формі звіту: відповідність кожному стандарту оцінюють у балах і розраховують бали для кожної категорії.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: помірний (багато кроків, але не дуже складний).

Рівень допоміжної документації: помірний (деяка документація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Розроблений для підвищення рівня довіри до ОГС;ув'язаний з процесом сертифікації;метод розроблявся в рамках процесу на основі участі;метод приділяє певну увагу ґендерним питанням	<ul style="list-style-type: none">Метод розроблено для Пакистану, може потребувати адаптації;метод не приділяє безпосередньої уваги питанням бідності

Контактна інформація

www.pscr.org.pk/index.html

Восьмикутник SIDA

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2002	Окремі НУО в усьому світі, включаючи як шведські НУО, так і їхніх міжнародних партнерів; пілотне застосування проводилось у Південній Америці та в Азії	Зовнішня оцінка громадянського суспільства	Потенціал; залучення; управління; вплив

Задекларовані цілі

Оцінити сильні та слабкі сторони НУО з метою використання результатів шведськими організаціями та їхніми партнерами по співпраці.

Методологія

Восьмикутник включає вісім змінних: індивідуальність; структура; реалізація; актуальність; кваліфікація та досвід; системи; цільові групи; робоче оточення.

Збір даних

Оцінку виконують 3–7 різних представників організації під керівництвом донора або іншого партнера; може також виконуватись як самостійна оцінка.

Форма звітності

Кількісні результати автоматично видаються у вигляді восьмикутника; як додаткову інформацію пропонують додавати описові уточнення.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: низький (теоретичне дослідження під час одноденного семінару).

Рівень допоміжної документації: помірний (деяка документація, плюс форма обробки даних у форматі Excel для розрахунку параметрів восьмикутника).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Базовий інструмент для багатьох подальших оцінок організації; • розроблений з метою повторного проведення оцінки з часом; • розроблений для застосування у комплексі з іншими, більш деталізованими методами оцінки; • може застосовуватись для самостійної оцінки; • метод розроблений у рамках процесу на основі участі 	<ul style="list-style-type: none"> • Не поновлювався після 2002 г.; не враховує останніх теоретичних напрацювань у сфері оцінки; • метод не приділяє безпосередньої уваги ґендерним питанням та питанням бідності

Контактна інформація

www.sida.se/Svenska/Om-oss/Publikationer/Visa-publikation/?iframesrc=www2.sida.se/sida/jsp/sida.jsp%3Fd=118%26a=2745&language=en_US

Інструмент організаційної оцінки NGO Manager

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2004	Окремі НУО в усьому світі: розроблений швейцарською НУО, яка підтримує НУО країн Півдня та Півночі	Самостійна оцінка ОГС	Потенціал; залучення; вплив

Задекларовані цілі

Допомогти організаціям поліпшити свою діяльність.

Методологія

Перелік запитань поділено на шість пов'язаних з управлінням напрямків: структура керівництва; процеси управління; кадрові ресурси; фінансові ресурси та адміністрація; взаємовідносини; результати.

Збір даних

Виконується внутрішніми чи зовнішніми сторонами за результатами співбесід, дискусій у групах тощо.

Форма звітності

Якісні результати у формі: рейтинги та описова інформація.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: помірний (стисла форма плюс SWOT-аналіз).

Рівень допоміжної документації: низький (лише стислий вступ).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Простий для застосування формат електронної таблиці; • розроблений для підтримки орієнтації на процес за допомогою SWOT-аналізу кожного питання, що розглядається; • включає деталізований розділ результатів; • можлива адаптація; • метод приділяє певну увагу гендерним питанням 	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність кількісних результатів обмежує можливості для порівняння різних країн та різних періодів часу; • відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу; • метод не приділяє безпосередньої уваги питанням бідності

Контактна інформація

www.ngomanager.org/tools.htm

Посібник з організаційної оцінки CIDA

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2006	Окремі партнерські організації CIDA в усьому світі	Зовнішня оцінка громадянського суспільства	Потенціал; оточення; вплив

Задекларовані цілі

Оцінити потенціал організації, її минулий досвід, досягнені результати, спроможність ефективно функціонувати у зовнішньому оточенні, відповідність стратегічним інтересам CIDA та рівень пов'язаного із партнерством ризику.

Методологія

Для розгляду запропоновано такі ключові елементи: розуміння зовнішнього оточення; оцінка діяльності організації; визначення мотивації організації та встановлення її потенціалу.

Збір даних

Проводиться співробітниками CIDA або зовнішнім консультантом за результатами теоретичних досліджень, консультацій та (можливо) спостережень на місцях, фокус-груп.

Формат звітності

Якісні результати у формі звіту.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: помірний (багато кроків, але не дуже складний).

Рівень допоміжної документації: високий (деталізована документація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • головна увага приділяється застосуванню оцінки для досягнення результатів; • систематизує увесь процес – від залучення консультантів до реалізації змін; • процес на основі участі для розробки методу та збору даних; • деяке методологічне урахування гендерних питань та питань скорочення бідності 	<ul style="list-style-type: none"> • розроблений спеціально для просування співробітництва у сфері розвитку; • відсутність кількісних результатів обмежує можливості для порівняння різних країн та різних періодів часу; • не є процесом з провідною роллю ОГС

Контактна інформація

www.acdi-cida.gc.ca/acdi-cida/acdi-cida.nsf/eng/NAT-8811161-KWK

Інструмент оцінки потенціалу на основі участі CARE International
(Асоціація базової освіти)

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2000	Окремі ОГС	Самостійна оцінка ОГС, зовнішня оцінка потенціалу на основі участі	Залучення; управління; вплив

Задекларовані цілі

Інструмент розроблений для оцінки потенціалу місцевих НУО та організацій рівня спільнот. Він може також застосовуватись місцевими, національними та міжнародними НУО для оцінки своєї діяльності. Може застосовуватись для збору та аналізу даних з метою визначення вихідного рівня ефективності організації, щодо якого можна визначати досягнутий з часом прогрес.

Методологія

В інструменті застосовуються такі категорії для оцінки потенціалу організації: керівництво; практика управління; фінансове управління; розробка програм та надання послуг; взаємовідносини із зовнішніми сторонами, встановлення контактів та розбудова мереж; а також стабільність.

Збір даних

РСА спрямований на збір важливої інформації. До складу інструменту входить «набір» методів для використання самими організаціями або зовнішніми фасілітаторами з метою збору інформації про діяльність організації. Діапазон методів – від структурованих інтерв'ю «віч-на-віч» до напівструктурованих дискусій у фокус-групах із залученням співробітників організації різного рівня.

Форма звітності

Співробітники, які беруть участь у процесі оцінки, застосовують рейтингові листи для оцінки діяльності організації за кожною категорією. Після завершення процесу рейтингової оцінки, фасілітатори та персонал організації визначають її організаційний потенціал з використанням посібника з рейтингової оцінки, включеного до складу цього інструменту.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: помірний (потрібен кваліфікований фасілітатор).

Рівень допоміжної документації: високий (деталізована документація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Розроблений для оцінки потенціалу місцевих НУО та організацій рівня спільнот і може бути легко адаптований для самостійної оцінки ОГС; • інструмент оцінки на основі участі, який дозволяє персоналу та зацікавленим сторонам оцінювати діяльність організації; • результати первинної оцінки можна використати як вихідні дані для оцінки досягнутого у майбутньому прогресу; • корисний для виявлення проблем та для розробки результативних заходів з метою підвищення ефективності (включаючи заходи підготовки); • метод приділяє безпосередню увагу питанням ґендерної рівності 	<ul style="list-style-type: none"> • Потребує кваліфікованих фасілітаторів для забезпечення відкритої та відвертої дискусії щодо потенціалу організації; • не приділяє конкретної уваги питанням бідності але включає декілька запитань, пов'язаних з рівними можливостями

Контактна інформація

www.careinternational.org.uk/4041/community-organisation/care-basic-education-fellowship-participatory-capacity-assessment-tools.html

ПРИМІТКА: Дві інші методології, дуже подібні до «Інструменту оцінки потенціалу на основі участі» CARE International, не розглядаються окремо, але вони все ж заслуговують на увагу. «Сітка для оцінки потенціалу», розроблена McKinsey and Company for Venture Philanthropy Partners і опублікована в «Ефективному зміцненні потенціалу неприбуткових організацій» (2001)¹⁸, та «Інструмент оцінки організаційного потенціалу», розроблений Marguerite Casey Foundation¹⁹, також застосовують 4-рівневі рейтингові механізми для оцінки організаційного потенціалу. В обох цих інструментах усі виміри, що охоплюються оцінкою, поділяються на чотири рівні організаційного розвитку і для кожного рівня визначається відповідний бал (зазвичай від 1 до 4). У цих інструментах надаються варіанти описів для кожного із показників (4 рівня). Співробітникам пропонують вибрати такий опис, що найбільш адекватно відображає поточний рівень потенціалу організації для кожного виміру. Таким чином визначають рейтингові показники для організації, а сукупна рейтингова оцінка визначає загальний рівень організаційного потенціалу. Третім інструментом для самостійної оцінки потенціалу, в якому застосовується аналогічна методологія рейтингової оцінки, є «Інструмент оцінки організаційного потенціалу», розроблений Академією розвитку освіти (AED) та НУО CroNGO (Хорватія).

Інструмент організаційної оцінки на основі участі (РОЕТ) Центр розвитку освіти спільно з ПРООН

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
1998	Група (когорта) ОГС або окремі ОГС в усьому світі	Самостійна оцінка ОГС	Потенціал; залучення; вплив

Задекларовані цілі

Зміцнити потенціал організації завдяки залученню її працівників (які виконують різні функції та належать до різних ієрархічних рівнів) до відкритого обміну думками у групі; визначити розбіжності у поглядах на подальший розвиток; досягти консенсусу щодо подальших заходів для зміцнення організаційного потенціалу; вибрати стратегії змін і розвитку організації, запровадити їх та відслідковувати.

¹⁸ Див.: www.vpppartners.org/learning/reports/capacity/capacity.html.

¹⁹ Див.: www.caseygrants.org/pages/resources/resources_downloadassessment.asp.

Методологія

РОЕТ оцінює сім показників потенціалу: управління кадровими ресурсами; управління фінансовими ресурсами; рівноправна участь; стабільність ефекту програм; партнерство; організаційне навчання; стратегічне управління/керівництво.

Збір даних

Виконується внутрішньою міжфункціональною та міжєрархічною групою на основі особистого досвіду/спостережень.

Форма звітності

Кількісні та якісні результати: рейтингові оцінки на базі електронних таблиць та (опція) звіту.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: високий (потрібен статистичний аналіз).

Рівень допоміжної документації: помірний (документація серйозного рівня, але зважаючи на складність методу, можна було б сподіватись на більше, мінімальна документація щодо показника якісної оцінки).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Приділяє головну увагу процесу реалізації та застосовує результати для розробки стратегії змін;• розроблений спеціально для ОГС країн Півдня та для їхніх партнерів;• розроблений для простої реалізації, включаючи отримання статистично достовірних показників;• визначає консенсус, а також розбіжності у поглядах;• метод розроблявся в рамках процесу на основі участі;• метод певною мірою розглядає гендерні питання та питання бідності	<ul style="list-style-type: none">• Розроблений у 1998 р.; не враховує останніх теоретичних досягнень у сфері оцінювання

Контактна інформація

Доступний на сайті:

www.ngomanager.org/dcd/2_Organizational_Development/Organizational_Assessment/

Соціальний аудит: Інструментарій Центр належного врядування

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2005	Окремі ОГС в Індії	Зовнішня оцінка громадянського суспільства	Залучення; управління; вплив

Задекларовані цілі

Визначити, виміряти та оцінити соціальну діяльність організації та підготувати відповідну звітність.

Методологія

Надаються вказівки щодо індивідуальної адаптації методу до окремої організації: не пропонується конкретних індикаторів.

Збір даних

Теоретичне дослідження, спостереження на місцях, співбесіди, анкети, проведення фокус-груп із зацікавленими сторонами.

Форма звітності

Кількісні та якісні результати: дані опитування та форма звіту.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: високий (проведення опитувань потребує відповідної кваліфікації).

Рівень допоміжної документації: високий (деталізована документація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Усебічна контекстна інформація та інструкції для проведення соціального аудиту;• розроблений для використання неспеціалістами;• метод розроблявся в рамках процесу на основі участі;• може враховувати гендерні питання, хоча й не безпосередньо;• головну увагу приділено наданню послуг, розглядаються питання бідності	<ul style="list-style-type: none">• Загальний соціальний аудит, не пристосований спеціально для оцінки громадянського суспільства;• метод розроблений для Індії; може потребувати адаптації

Контактна інформація

unpan1.un.org/intrados/groups/public/documents/cgg/unpan023752.pdf

Структурні рамки для звітності про стабільність Міждержавна ініціатива зі звітності

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Остання версія – 2006 р.; доповнення для НУО – 2009 р.	Окремі НУО в усьому світі	Самостійна оцінка ОГС	Потенціал; залучення; управління; вплив

Задекларовані цілі

Сприяти прозорості та підзвітності організацій, надати зацікавленим сторонам універсально придатну, сумісну структурну основу для розуміння інформації, що розкривається.

Методологія

Метод самостійної оцінки, що включає шість наборів індикаторів: економіка; екологія; права людини; права робітників; відповідальність виробника продукції; суспільство. Для сектора НУО доступне окреме доповнення.

Збір даних

На основі особистого досвіду/спостережень.

Форма звітності

Якісні результати у формі звіту.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: низький (теоретичне дослідження).

Рівень допоміжної документації: низький (мінімальні пояснення, хоча надається деяка контекстна інформація).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Усталений стандарт, що вважається авторитетним і широко застосовується в усіх секторах;спеціальне доповнення адаптує стандартні вказівки щодо звітності до умов сектора НУО;метод розробляли в рамках процесу на основі участі;метод певною мірою враховує гендерні питання та питання бідності	<ul style="list-style-type: none">Міжнародний метод може не найкращим чином відповідати певним особливим умовам;відсутність кількісних результатів обмежує можливість для порівняння різних країн та різних періодів часу

Контактна інформація

www.globalreporting.org/ReportingFramework/SectorSupplements/NGO/

La Transparencia y la Rendición de Cuentas en el Tercer Sector (прозорість та підзвітність у третьому секторі) Observatorio del Tercer Sector

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2008	Окремі ОГС в Іспанії	Самостійна оцінка ОГС	Управління

Задекларовані цілі

Дозволити організаціям інтегрувати прозорість у свою організаційну культуру.

Методологія

Чотири картки для самостійної оцінки охоплюють: культуру прозорості; Інтернет-сторінку; звітність; інші інструменти прозорості.

Збір даних

На основі особистого досвіду/спостережень.

Форма звітності

Якісні та кількісні результати у формі: рейтинги та деякі стислі відповіді на запитання.

Простота реалізації

Рівень ресурсів: низький (теоретичне дослідження).

Рівень допоміжної документації: високий (деталізовані пояснення, особливо враховуючи простоту методу).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Деталізований метод з поетапними інструкціями	<ul style="list-style-type: none">Доступний лише іспанською мовою;відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу;метод не приділяє безпосередньої уваги гендерним питанням або питанням бідності

Контактна інформація

www.tercersector.net/php/general.php?seccio=sc_pubs_amp&idioma=Cs&id=135

Джерела інформації

Формат джерел інформації

Дата випуску	Охоплення	Категорія оцінки	Виміри
Рік першого випуску та інформація про наступні випуски	Регіони або країни, для яких був розроблений метод, а також предмет оцінки цього методу: сектор громадянського суспільства або окремі ОГС, або ж певну категорію ОГС (наприклад, НУО тощо)	<ul style="list-style-type: none">Сектор громадянського суспільства (зведені дані для всіх ОГС);зовнішня оцінка громадянського суспільства (оцінка окремих ОГС донорами, іншими ОГС або науковими установами);самостійна оцінка ОГС (самооцінювання ОГС)	<ul style="list-style-type: none">Потенціал (кадрові та фінансові ресурси, мережі контактів);залучення (соціальне та політичне);оточення (економічний, політичний та культурний контексти, в якому функціонує громадянське суспільство);управління (відданість демократичному прийняттю рішень, практиці рівних можливостей у сфері праці, прозорості, демократичному управлінню, екологічним стандартам);вплив (на соціальні та політичні наслідки)

Задекларовані цілі

Цілі інструменту, задекларовані організацією-розробником.

Методологія

Ключові положення методології, такі як питання, що оцінюються, та кількість індикаторів.

Збір даних

Методи збору даних, джерела та типи даних.

Форма звітності

Тип інформації, яку в результаті отримують (описовий звіт, огляд тощо), включаючи будь-які кількісні показники.

Простота реалізації

Рівень необхідних ресурсів та обсяг наданої допоміжної документації.

Сильні та слабкі сторони

Позитивні та негативні риси інструменту, пов'язані зі збором даних, необхідними ресурсами, застосуванням та прийнятністю, урахуванням гендерних аспектів, індикаторами на користь бідних, участю тощо.

Контактна інформація

Домашня Інтернет-сторінка та/або інші Інтернет-ресурси

Афробарометр Afrobarometer

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
4 випуски після 1999 р.; останній випуск у 2009 р.	Сектор громадянського суспільства у 20 країнах Африки (останній огляд)	Сектор громадянського суспільства	Залучення; оточення

Задекларовані цілі

Отримати надійні науково обґрунтовані дані про громадську думку у країнах Африки на південь від Сахари; зміцнити інституційний потенціал для проведення досліджень з опитуваннями в Африці; широко розповсюджувати та застосовувати результати огляду.

Методологія

Зі 100 запитань релевантними є 4: згода із твердженням про заборону урядом організацій та вступу до організацій, запитання про вплив НУО на уряд та два запитання щодо участі у групах та діях.

Збір даних

Опитування репрезентативної вибірки домогосподарств.

Форма звітності

Кількісні дані: наводяться відсотки відповідей для всіх запитань.

Залучені зацікавлені сторони

Широка громадськість.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Висвітлює думки пересічних громадян;показує тенденції з часом;дозволяє порівнювати різні країни;збір даних на основі участі (опитування громадської думки);всі результати наводяться з гендерною розбивкою та з поділом на міське/сільське населення;запитання, що стосуються гендерних питань та питань бідності;процес із провідною роллю ОГС	<ul style="list-style-type: none">Не містить аналізу причин, що зумовлюють громадську думку;збирається соціально-економічна інформація, але результати не диференціюються для найбільш маргіналізованих груп;проводились деякі випробування та адаптація анкети, але не було формального процесу на основі участі у розробці методу

Контактна інформація

www.afrobarometer.org/

Схема оцінки ARVIN Світовий банк

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Розроблений у 2003 р.	Сектор громадянського суспільства у понад 10 бідних країнах увсьому світі	Сектор громадянського суспільства	Потенціал; залучення; оточення

Задекларовані цілі

Сприяти всебічній оцінці правових факторів та факторів регулювання, політичних та пов'язаних з урядуванням факторів, соціально-культурних та економічних факторів, які впливають на залучення громадськості.

Методологія

Аналітична основа визначає п'ять критично важливих вимірів, які є «елементами забезпечення» залучення громадськості: об'єднання; ресурси; висловлення громадської думки; інформація; переговори.

Збір даних

Співробітники Світового банку проводять індивідуальні співбесіди, дискусії у фокус-групах, семінари, анкетування та теоретичні дослідження.

Форма звітності

Кількісні рейтингові показники та описовий звіт з рекомендаціями.

Залучені зацікавлені сторони

ОГС, уряд та донори.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Унікальні відносини між Світовим банком та урядами ставлять ARVIN у привілейоване становище для впливу на результати;• збір даних на основі участі із залученням ОГС, уряду та донорів;• хоча базовий метод не розроблявся на основі участі, перегляд методу відбувається на вступному семінарі із залученням зацікавлених сторін;• метод змінюється залежно від країни, але зазвичай приділяється певна увага ґендерним питанням та питанням бідності	<ul style="list-style-type: none">• Метод у повному обсязі не доступний для громадськості;• не є процесом з провідною роллю ОГС

Контактна інформація

go.worldbank.org/378AB9OH00

Оцінка оточення для діяльності ОГС/НУО в Ефіопії Християнська асоціація допомоги та розвитку (CRDA)

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2006	Сектор громадянського суспільства в Ефіопії	Сектор громадянського суспільства	Оточення

Задекларовані цілі

Розглянути оточення, в якому функціонує громадянське суспільство в Ефіопії після виборів, особливо щодо НУО.

Методологія

Анкета опитування охоплює правове середовище; діяльність, заходи та ініціативи ОГС; політичний контекст.

Збір даних

CRDA залучила за контрактом міжнародну організацію для розробки та виконання опитування зацікавлених сторін і для проведення співбесід.

Форма звітності

Якісні результати у формі звіту.

Залучені зацікавлені сторони

Представники уряду, місцевих та міжнародних організацій, а також інші поінформовані особи.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Складова частина серії оцінок, що проводяться з 1998 р. і дають результати для різних періодів часу;• оцінка проводилась за ініціативою місцевої ОГС у співпраці з міжнародними партнерами;• серйозна увага до гендерного виміру;• метод певною мірою враховує питання бідності;• збір даних на основі участі	<ul style="list-style-type: none">• Не всі регіони можна було охопити через обмеженість ресурсів;• метод у повному обсязі не доступний для громадськості;• методологія зорієнтована на Ефіопію, в інших країнах може потребуватись адаптація;• відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу

Контактна інформація

www.crdaethiopia.org/index.php

Auditoria Ciudadana sobre la Calidad de la Democracia Estado de la Nacion

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Виконувався у 2001 р.	Сектор громадянського суспільства у Коста-Риці	Сектор громадянського суспільства	Залучення; оточення; управління; вплив

Задекларовані цілі

Зміцнити демократичну практику у політичному житті Коста-Рики.

Методологія

Польові дослідження включали 40 окремих заходів. Зокрема, в рамках опитування домогосподарств (з анкетною у 50 запитань) запитували, чи забезпечують ОГС підзвітність посадовців, чи поліпшують вони життя спільнот, чи є вони прозорими; з ОГС проводили фокус-групи, щоб обговорити їхню внутрішню підзвітність; занотували етнографічні спостереження ОГС.

Збір даних

Співробітники ОГС проводили польові дослідження, фокус-групи, опитування, теоретичні дослідження та співбесіди.

Форма звітності

Форма звіту з якісними даними та деякими кількісними показниками.

Залучені зацікавлені сторони

Представники ОГС, широка громадськість.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Поглиблена методологія, що включає багато методів збору даних для більш повної оцінки;• доступний для громадськості метод, який можна адаптувати до іншого контексту;• діяльність ОГС розглядається у більш загальному контексті врядування;• процес на основі участі для розробки методу і для збору даних;• процес з провідною роллю ОГС;• метод певною мірою враховує гендерні питання	<ul style="list-style-type: none">• Деталізований та широкий метод, неприйнятний у ситуаціях з обмеженим часом або ресурсами;• метод не приділяє безпосередньої уваги питанням бідності;• доступний лише іспанською мовою

Контактна інформація

www.estadonacion.or.cr/Calidad02/calidad.html

Оцінка потенціалу та стратегія зміцнення потенціалу ОГС у Тихоокеанському регіоні
Тихоокеанський центр ПРООН

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Очікується випуск у 2010 р.	Окремі ОГС островів Кука, Федерації держав Мікронезії, Фіджі, Соломонових островів, Тонга та Тувалу	Сектор громадянського суспільства	Потенціал; залучення; оточення; управління

Задекларовані цілі

Систематичні регіональні зусилля з метою координування ОГС та визначення потреб у зміцненні потенціалу ОГС, що працюють у Тихоокеанському регіоні.

Методологія

П'ять вимірів потенціалу: організаційний розвиток; стабільність та ресурсна база; обмін інформацією, співробітництво та правозахисна діяльність; відносини із зацікавленими сторонами; правове та регулятивне оточення.

Збір даних

Представництво ПРООН у Тихоокеанському регіоні залучило за контрактом міжнародну організацію для розробки та проведення оцінки шляхом опитування ОГС.

Форма звітності

Кількісні рейтингові показники та описовий звіт.

Залучені зацікавлені сторони

Представники громадянського суспільства, донори

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Орієнтація на застосування оцінки як одного із заходів зміцнення потенціалу; • конкретна прив'язка до ЦРТ; • процес на основі участі у розробці методу та у зборі даних; • метод певною мірою враховує гендерні питання та питання бідності 	<ul style="list-style-type: none"> • Не є процесом з провідною роллю ОГС; • методологія розрахована на острови Тихого океану; в інших регіонах може потребувати адаптації

Контактна інформація

Буде розміщений на сайті www.undprpc.org.fj/

Індекс громадянського суспільства CIVICUS

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
2 випуски після 2002 р.; наступний випуск у 2010 р.	Сектор громадянського суспільства у 56 країнах у всьому світі (остання фаза)	Сектор громадянського суспільства	Потенціал; залучення; оточення; управління; вплив

Задекларовані цілі

Зміцнити потужність та стабільність громадянського суспільства, збільшити внесок громадянського суспільства у позитивні соціальні зміни.

Методологія

Методологія включає оцінку п'яти ключових вимірів: залучення громадськості; рівень організації; практика цінностей; сприйняття впливу; зовнішнє оточення.

Збір даних

Національна група проводить аналіз зацікавлених сторін, опитування ОГС та громадськості, фокус-групи.

Форма звітності

Описовий звіт з кількісними рейтинговими показниками.

Залучені зацікавлені сторони

Представники ОГС.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Провідний метод оцінки громадянського суспільства, який підтримується великим консорціумом; • усебічний розгляд усіх аспектів ОГС; • процес на основі участі у розробці методу та у зборі даних; • створений ОГС та для ОГС; • показує тенденції з часом; • дозволяє порівнювати різні країни; • процес з провідною роллю ОГС 	<ul style="list-style-type: none"> • Деталізований та широкий метод, неприйнятний у ситуаціях з обмеженим часом або ресурсами; • не завжди можна побачити, як результати втілюються у дії; • метод не приділяє безпосередньої уваги гендерним питанням або питанням бідності

Контактна інформація

civicus.org/csi/csi-phase-two08/csi-methodology-phase2

Порівняльний проект неприбуткового сектора Університет Джонса Гопкінса, Центр дослідження громадянського суспільства

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Проводився на поновлюваній основі з 1990 р.	Сектор громадянського суспільства у 46 країнах у всьому світі	Сектор громадянського суспільства	Потенціал

Задекларовані цілі

Проаналізувати масштаби, структуру, фінансування та роль приватного неприбуткового сектора у різних країнах світу, щоб розширити наші знання та збагатити наші теоретичні уявлення про сектор, та створити більш надійну базу для пов'язаних з цим сектором дій приватного та державного секторів.

Методологія

Аналізуються чотири ключові виміри: витрати; зайнятість; волонтери та надходження.

Збір даних

Проводиться національними та міжнародними партнерами на базі теоретичних досліджень.

Форма звітності

Форма описового звіту з деякими кількісними показниками.

Залучені зацікавлені сторони

Місцеві дослідники.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Унікальна орієнтація на неприбуткові організації, зокрема, на такі, що залучають волонтерів до своєї роботи;• особлива увага приділяється різниці у розвитку неприбуткового сектора у різних країнах;• країни відбираються з огляду на різноманіття та масштаби, щоб вони представляли повну міждержавну картину;• дозволяє певною мірою порівнювати різні країни;• метод розроблений у рамках процесу на основі участі	<ul style="list-style-type: none">• Не є процесом з провідною роллю ОГС;• для реалізації потрібно чимало часу та ресурсів;• метод у повному обсязі не доступний для громадськості;• метод не приділяє безпосередньої уваги гендерним питанням або питанням бідності

Контактна інформація

www.ccss.jhu.edu/index.php?section=content&view=9&sub=3&tri=7

Єгипетський соціальний контракт: Роль громадянського суспільства (Національний звіт з людського розвитку) ПРООН – Єгипет

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Виконувався у 2008 р.	120 ОГС в Єгипті	Сектор громадянського суспільства	Цінності

Задекларовані цілі

Проводити моніторинг та аналіз характеристик належного внутрішнього управління в організаціях громадянського суспільства з використанням невеликої групи ОГС як вибірки.

Методологія

Анкета із 40 пунктів для ОГС охоплює такі питання: верховенство права; практика демократії; прозорість та підзвітність; партнерство з іншими сторонами; ступінь оцінки діяльності; інші виміри демократичного управління.

Збір даних

Арабська мережа НУО проводить опитування ОГС та фокус-групи.

Форма звітності

Форма описового звіту з деякими кількісними показниками.

Залучені зацікавлені сторони

Представники ОГС.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Вдалий приклад застосування оцінки громадянського суспільства на доповнення до звіту ПРООН про людський розвиток; • комбінація опитування та фокус-груп дозволяє отримати усебічні дані; • дані збирають у процесі на основі участі; • метод певною мірою враховує гендерні питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Не є процесом з провідною роллю ОГС; • відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу; • повний метод та його результати недоступні для громадськості; • немає розбивки результатів для найбільш маргіналізованих груп; • метод не приділяє безпосередньої уваги питанням бідності

Контактна інформація

www.undp.org.eg/Default.aspx?tabid=227

Міждержавний звіт про підзвітність One World Trust

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Виконувався у 2006, 2007 та 2008 рр.	Окремі міжнародні організації в усьому світі	Зовнішня оцінка громадянського суспільства	Потенціал; залучення; цінності

Задекларовані цілі

Виробити загальні рамкові стандарти підзвітності та поширити фундаментальні принципи демократії на міждержавний рівень.

Методологія

У звіті організації аналізуються з огляду на чотири виміри: прозорість; участь; оцінка; механізми оскарження та реагування.

Збір даних

Виконується співробітниками організації One World Trust на базі теоретичного дослідження та співбесід із цільовими організаціями.

Форма звітності

Описовий звіт з кількісними рейтинговими показниками.

Залучені зацікавлені сторони

Цільові організації (представники ОГС).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Унікальне порівняння міждержавних організацій як у корпоративному, так і у неурядовому секторах;• підхід, що ґрунтується на принципах, дозволяє проводити оцінку у разі різних культурних контекстів та інших розбіжностей;• цільовим організаціям пропонується надавати інформацію у процесі збору даних;• процес з провідною роллю ОГС;• метод розроблявся в рамках процесу на основі участі	<ul style="list-style-type: none">• Не оцінюються зміни з часом (на кожному етапі розглядаються різні організації);• метод не приділяє безпосередньої уваги гендерним питанням або питанням бідності

Контактна інформація

www.oneworldtrust.org/index.php?option=com_content&view=article&id=73&Itemid=60

Міждержавний щорічник громадянського суспільства Лондонська школа економіки

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Кожен рік починаючи з 2001 р.	Сектор громадянського суспільства на міждержавному рівні	Сектор громадянського суспільства	Оточення

Задекларовані цілі

Конкретизувати концепцію міждержавного громадянського суспільства за допомогою його емпіричного координування.

Методологія

Набори даних, що включають 13 полів даних (станом на 2008 р.): економічна глобалізація; переміщення людей; ЗМІ та засоби комунікації; державне управління та підзвітність; верховенство права; соціальні та економічні права; миротворча діяльність; довкілля; сторони, що діють на міжнародному рівні; міжнародна допомога, допомога в екстремальних ситуаціях та філантропія; міждержавні цінності, відношення та соціальний капітал; демократія та свобода; конфлікти та насильство.

Збір даних

LSE шукає дані в існуючих базах даних та самостійно отримує дані за допомогою спостережень та міждержавних контактів.

Форма звітності

Кількісні дані у графіках та діаграмах.

Залучені зацікавлені сторони

Науковці.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Наукове дослідження громадянського суспільства;розглядається набагато більш широке оточення ніж при використанні інших оцінок;доповнюється конкретними ситуаційними дослідженнями громадянського суспільства;регулярне проведення дозволяє проводити порівняння різних періодів часу;приділяється особлива увага гендерним питанням та питанням бідності	<ul style="list-style-type: none">Міждержавний погляд не корисний для більш багатогранного дослідження;не є процесом з провідною роллю ОГС;відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу та у зборі даних

Контактна інформація

www.lse.ac.uk/Depts/global/researchgcspub.html

Індикатори чесності Global Integrity

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Виконували у 2004 р. та кожен рік починаючи з 2006 р.	Сектор громадянського суспільства у 104 країнах увсьому світі	Сектор громадянського суспільства	Оточення

Задекларовані цілі

Оцінити існування, ефективність та доступ громадян до ключових антикорупційних механізмів у широкому колі різних країн.

Методологія

Однією із 6 головних категорій є громадянське суспільство, яке включає 4 підкатегорії: правовий захист; вільна діяльність; безпека у випадку залучення до боротьби з корупцією; організація профспілок.

Збір даних

Виконується дослідниками країни за результатами теоретичних та польових досліджень.

Форма звітності

Описовий звіт з кількісними рейтинговими показниками.

Залучені зацікавлені сторони

Місцеві дослідники.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Діяльність ОГС розглядається у більш загальному контексті боротьби з корупцією; • показує тенденції у часі; • дозволяє порівнювати різні країни; • наголос на належності національному рівню; • метод доступний у повному обсязі 	<ul style="list-style-type: none"> • Масштаб оцінки громадянського суспільства дуже обмежений; • хоча ОГС відіграє провідну роль у проведенні оцінки, не відбувається безпосереднього залучення ОГС, що розглядаються; • відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу; • не розглядаються гендерні питання або питання бідності у контексті громадянського суспільства

Контактна інформація
report.globalintegrity.org/

Координування палестинських неурядових організацій на Західному березі та у секторі Газа Палестинський інститут дослідження економічної політики

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Проводили у 2007 р.	Майже 1900 НУО на Західному березі та у секторі Газа	Сектор громадянського суспільства	Потенціал; залучення; оточення; вплив

Задекларовані цілі

Надати базу для дослідження ролі та ефективності палестинських НУО на додаток до вироблення вказівок щодо можливих заходів з метою розвитку сектора.

Методологія

Анкета для НУО включає: загальні цілі та сфери діяльності; програми, відносини з місцевими та міжнародними сторонами; оцінка роботи, програм, діяльності та перешкод; адміністративні умови; фінансова ситуація; роль у суспільстві та позитивний ефект для цільової групи.

Збір даних

Опитування НУО проводило Палестинське статистичне бюро.

Форма звітності

Описовий звіт з деякими кількісними показниками.

Залучені зацікавлені сторони

Персонал НУО.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Дуже добре розроблений метод для оцінки за наявності серйозних перешкод; • частина серії досліджень, які дають повну картину ситуації НУО; • показує тенденції з часом; • процес збору даних на основі участі (опитування НУО); • процес з провідною роллю ОГС; • метод приділяє певну увагу гендерним питанням та питанням бідності 	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу; • хоча метод можна було б адаптувати до інших умов, повний метод англійською мовою не видано

Контактна інформація
www.pal-econ.org/

Індекс стабільності НУО USAID

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Раз на рік починаючи з 1998 р.	Сектор НУО у 29 країнах Східної та Центральної Європи	Сектор громадянського суспільства	Потенціал; залучення; оточення; вплив

Задекларовані цілі

Оцінити потужність та сталу спроможність сектора НУО у регіоні.

Методологія

Індекс аналізує шість вимірів сектора НУО: правове середовище; організаційний потенціал; фінансова спроможність; правозахисна діяльність; громадський імідж; надання послуг та інфраструктура НУО.

Збір даних

Проводиться спеціалістами-практиками НУО та експертами на базі результатів польових та теоретичних досліджень.

Форма звітності

Описовий звіт з кількісними рейтинговими показниками.

Залучені зацікавлені сторони

Персонал НУО.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • У реалізації провідну роль відіграють місцеві НУО, хоча у програмі провідну роль відіграє донор; • показує тенденції з часом; • дозволяє проводити порівняння різних країн; • певною мірою обмежено приділяє увагу гендерним питанням 	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу; • метод у повному обсязі не доступний для громадськості; • метод не приділяє безпосередньої уваги питанням бідності

Контактна інформація

www.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngoindex/

Зв'язки, що об'єднують: Соціальний капітал у Боснії та Герцеговині (Національний звіт з людського розвитку ПРООН – Боснія та Герцеговина)

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Проводили у 2009 р.	Сектор громадянського суспільства у Боснії та Герцеговині	Сектор громадянського суспільства	Залучення; оточення

Задекларовані цілі

Отримати набагато більше уявлення про зв'язки, що об'єднують членів суспільства у Боснії та Герцеговині, – неформальні родинні зв'язки та дружні стосунки між сусідами, а також формальні асоціації, клуби та організації.

Методологія

Двадцять сім запитань в анкеті опитування громадської думки, фокус-групи.

Збір даних

ПРООН проводила опитування та фокус-групи з ОГС.

Форма звітності

Описовий звіт з деякими кількісними показниками.

Залучені зацікавлені сторони

Персонал ОГС.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Вдалий приклад застосування оцінки громадянського суспільства на доповнення до звіту ПРООН про людський розвиток;збір даних у процесі на основі участі, включає комплексний аналіз даних опитування та фокус-груп;результати з гендерною розбивкою	<ul style="list-style-type: none">Збирають соціально-економічну інформацію, але немає диференціації результатів для найбільш маргіналізованих груп;відсутність формального процесу на основі участі у розробці методу;метод не приділяє безпосередньої уваги питанням бідності;не є процесом з провідною роллю ОГС

Контактна інформація

www.undp.ba/index.aspx?PID=36&RID=90

Світова оцінка врядування ODI

Рік розробки	Сфера застосування	Категорія оцінки	Виміри
Проводили у 2002 та 2007 рр.	Сектор громадянського суспільства у 26 країнах у всьому світі	Сектор громадянського суспільства	Оточення

Задекларовані цілі

Вдосконалити оцінку та аналіз врядування.

Методологія

Анкета включає сім частин, перша частина присвячена громадянському суспільству (6 запитань).

Збір даних

Опитування урядових структур, бізнесу, НУО, парламентарів, юристів, міжнародних організацій, держслужбовців, учених, релігійних організацій та ЗМІ.

Формат звітності

Описовий звіт з кількісними рейтинговими показниками.

Залучені зацікавлені сторони

Урядові структури, бізнес, НУО, парламентарі, юристи, міжнародні організації, держслужбовці, вчені, релігійні організації та ЗМІ.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• Діяльність ОГС розглядається у більш загальному контексті врядування;• процес на основі участі у розробці методу та у зборі даних	<ul style="list-style-type: none">• Дуже обмежене охоплення громадянського суспільства;• не розглядаються ґендерні питання та питання бідності у контексті громадянського суспільства

Контактна інформація

www.odi.org.uk/projects/00-07-world-governance-assessment/

Інші джерела

Наведені нижче джерела не відповідають повною мірою критеріям для включення до огляду джерел, але все ж таки можуть бути цікавими:

Самостійна оцінка підзвітності

Рада фондів Міннесоти та Форум регіональних асоціацій грантодавців
www.mcf.org/publictrust/selfassessment.html

Огляд «Азійський барометр»

Національний університет Тайваню та Китайська академія наук
www.asianbarometer.org/

Індекс перетворень

Фундація Бертелсманн
www.bertelsmann-transformation-index.de/en/bti/

Інструмент для оцінки потенціалу

Фундація Мартегіт Кейсі
www.caseygrants.org/pages/resources/resources_downloadassessment.asp

Інструмент оцінки громадянського суспільства

Світовий банк
go.worldbank.org/I1BHVIWOK0

Країни на роздоріжжі

Freedom House
www.freedomhouse.org/template.cfm?page=139&edition=8

Ефективне зміцнення потенціалу у неприбуткових організаціях

Venture Philanthropy Partners
www.vppartners.org/learning/reports/capacity/capacity.html

Структурні рамки оцінки

Міністерство закордонних справ Фінляндії
formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=161405&nodeid=15454&contentlan=2&culture=en-US

Оцінка співробітництва Норвегії у сфері розвитку завдяки діям норвезьких неурядових організацій у Північній Уганді (2003–2007 рр.)

Norad
www.norad.no/en/Tools+and+publications/Publications/Publication+Page?key=127555

Посібник з належного управління НУО

Європейський центр неприбуткового права
www.ecnl.org.hu/index.php?part=13publications&pubid=18

Посібник з питань соціального аудиту у НУО

Фундація послуг фінансового менеджменту

www.fmsfindia.org/BookDetails.aspx?id=4

Вплив громадянського суспільства на процес людського розвитку в Киргизстані

(Національний звіт з людського розвитку)

ПРООН – Киргизстан

www.undp.kg/en/home

Керівництво з питань оцінки волонтерської праці

Міжнародна організація праці

www.norad.no/en/Tools+and+publications/Publications/Publication+page?key=109504

Координування та оцінка потенціалу організацій громадянського суспільства (ОГС) у Дарфурі

ПРООН – Судан

www.sd.undp.org/index.html

Перехідні країни

Freedom House

www.freedomhouse.org/template.cfm?page=17&year=2008

Інструмент для оцінки неприбуткових організацій

Університет штату Вісконсин (UW-Extension)

www.uwex.edu/ces/cced/nonprofits/management/assessment.cfm

Норми

Credibility Alliance

www.credall.org.in/norms/norms.htm

Інструмент організаційної оцінки

Австралійська рада з питань міжнародного розвитку

www.acfid.asn.au/what-we-do/ngo-effectiveness

Інструмент для самостійної оцінки організаційного потенціалу

Академія розвитку освіти

www.aed-ccsg.org/resources/tools.html

Практична система забезпечення якості для малих організацій (PQASSO – Quality Mark)

CES

www.pqassoqualitymark.org.uk/

Стандарти якості

SFX Institute

www.standardsforexcellenceinstitute.org/public/html/explore_a.html

**Тематична оцінки допомоги данських НУО громадянському суспільству
у Гані та Ефіопії**

Danida

[www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/Evaluations/Publications/ReportsByYear/2009/
200907ThematicEvaluationofSupportbyDanishNGOstoCivilSocietyinGhanaandEthiopia.html](http://www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/Evaluations/Publications/ReportsByYear/2009/200907ThematicEvaluationofSupportbyDanishNGOstoCivilSocietyinGhanaandEthiopia.html)

Світові індикатори врядування

Світовий банк

info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp

Програма розвитку ООН
Центр врядування в Осло
Група демократичного врядування
Бюро політики розвитку
Inkognitogata 37
0256 Oslo
Norway

Відділення громадянського суспільства
Бюро партнерств
Two United Nations Plaza
DC2-2607
New York, N.Y. 10017
United States

Програма розвитку ООН

Центр врядування в Осло
Група демократичного врядування
Бюро політики розвитку
Inkognitogata 37
0256 Oslo
Norway

Відділення громадянського суспільства

Бюро партнерств
Two United Nations Plaza
DC2-2607
New York, N.Y. 10017
United States

ПРООН Україна

Кловський узвіз, 1
Київ, 01021, Україна
Тел.: +38 (044) 253-93-63
Факс: +38 (044) 253-26-07
www.undp.org.ua